

İSTANBUL SERİRİYATI

Abonesi
200
kuruştur.

Ayda bir çıkar tıbbî mecmua
Sahip ve müessisi : Mazhar Osman

Nuşhası
20
kuruştur.

TAHRİR HEYETİ :

Ahmet Bürhaneddin, Ahmet Fahri, Ahmet Şükrü, Ali Eşref, Ali Şükrü, Hakkı Hayri, Hulûsi Behçet, İhsan Şükrü, Mazhar Osman, Nuri Fehmi, Osman Şerefettin, Şükrü Hazım, Rebi Hikmet.

Mündericat :

MAKALAT

Kahn teamülü

M. Hami

Fri dmanü ba

Fuat Sabit

Mecnunlar arasında mücrim tipleri

Mazhar Osman

MUKTEBESAT VE TERCEMELER

İhliyarlık kaşınısının tedavisine dair

Gynécologie'de Avertine 1000 müşahede üzerine

İLAVE

Ayın akisleri

M. O.

İstikbali temin ve muaveneti müteakabile cemiyeti umumiyesi nizamnameleri

İdarehane :

Mazhar Osman Bey Muayenehanesi

Cağal Oğlu No. 23

Telefon: 2 1890

Administration :

Dr. Mazhar Osman Bey

Djagal oğlu No 23

Téléphon. 2 1890

10 31 45803

PROGYNON

*Yüksek derecede teksif edilmiş
nisaî devri hormon*

İstimalâtı:

İnkıtâı tamıstan mütevellit arızalarda,
tali noksanı tamısta, bedenın umumi
takviyesi için.

Orijinal ambalaj:

Ağız tarıkı ile 150 vahid 30 drajevi havi kutular. Sırınga
için her santimetre mükâbında 100 vahdet bulunan
kutular.

SCHERING-KAHLBAUM A.G. BERLIN

Türkiye Vekili:

G. DIELMANN VE BILL, Sultanhamam, Mesadethan No. 13
İSTANBUL

İSTANBUL SERİRİYATI

Senelik abonesi iki lira

AYLIK TIP
MECMUASI

İdarehanesi : İstanbul, Cağaloğlu 23

Frengide yeni teşhis usulü :

KAHN teamülü

Bakteriyolog

Dr. M. Hami

I — **Mukaddeme, teknik** (levazım, kan serumu ile **keyfi teamül**, neticelerin işaretleri [*], neticelerin tefsiri, kan serumu ile **kemmi teamül** ve ünite tayini, **mayii dimağii şevki** ile keyfi teamül, mayii dimağii şevki ile kemmi teamül ve üniteler).

II — **Antijen** (istihzarı, evsafı, titraji, hassasiyetinin kontrolü, tashih usulleri).
(Mabait)

8°. **Neticelerin tefsiri.** — Her teamülün nihai neticesi, meşkük teamüller menfi itibar edilerek, üç tüpten her birinden elde edilen neticelerin vasatıdır; herbir seroma ait bu üç tüpten alınan neticeler, her birinde serum ve antijen nisbetinin tefavütünden dolayı her vakit birbirine mümasil değildir.

Kuvvetli müsbet seromlarla, üç tüpte de FLOCULATION mütesaviyen (++++) şiddetlidir; fakat birinci tüpte ihtiva ettiği daha fazla antijenden dolayı rüsüp daha çoktur. Hafif müsbet seromlarla ise, birinci tüpte, FLOCULER olabilen maddelere nisbetle, antijenin mütebaki bir kısmı, flokulasyonu meneder, ki bundan dolayı ikinci veya üçüncü tüpte teamül daha vazihdir. Müstesna olarak bazan gayri vasfı (*atypique*) reaksiyonlar bulunabilir ki, bunlarda, birinci tüpte, diğer tüplere nazaran teamül daha şiddetlidir; yeniden teamülü tekrar etmek tercih edilmelidir.

KAHN, teamülünün neticelerinin tefsiri için ve Cemiyeti Akvam Beynelmül Seroloji Konferansı (Copenhague 928) tarafından kabul edilen işaret ile tefavukunu göstermek üzere karşılıklı cetveli vermiştir (cetvel - 1).

[*] Makalenin buraya kadar birinci kısmı, İstanbul Seririyatı, Teşrinievvel 932, No. 10 da intişar etmiştir, o kısma ait bazı matbaa yanlışları bu makalenin sonunda düzeltilmiştir.

Münferit neticeler			Nihai netice	Cemiyeti Akvam komitesi iş'arati
Tüp 1.	Tüp 2.	Tüp 3.		
++++	++++	++++	++++	
+++	+++	+++		
++	++++	++++	+++	
—	++++	++++		
+	+++	++++		+
—	+++	++++		
—	+++	+++	++	
+	++	+++		
—	++	++++		
—	+	++++		
—	+	+++	+	
—	—	+++		
—	—	++	+	+
—	—	++		
—	+	+	—	
—	+	+		
—	+	—	—	
—	+	—		

Cetvel 1 — Neticelerin iş'arati

9°. Üç tüpten az tüp usulü. — Üç tüple yapmak üzere seromdan kâfi miktar fazla bulunmadığı takdirde tercihen son iki tüp hatta yalnız en son tüp kullanılır; zira sifilis *potentiel* i hafif seromlar yalnız bu sonuncu tüpte müsbet netice verir.

KAN SEROMU İLE KEMMİ TEAMÜL

Üç tüple yapılan mutat teknik, teamülün şiddeti itibarile, bir kaç derece tefrikine müsaittir; fakat bu tefrik, kuvvetli müsbet teamüllerin hepsini bilâ tefrik gösteren (++) iş'arında tevekküf etmektedir. Yani, bu suretle, kuvvetli müsbet seromlar arasında muhtelif tali dereceler ayırmağa müsait değildir. Kemmi usul, müsbet seromların havi olduğu *Réagine* miktarını ölçmek ve bunu reaksiyon ünitesi (*Unité de Kahn*) halinde ifade etmek maksadile yapılır. Bunu temin etmek üzere iki usul kullanılır: ya serom miktarı sabit kalmak üzere antijen miktarları mütenasiben tezyit edilebilir; daha ilerisinde mütebaki fazla antijenin flokülasyonu menettigi had *doz* (*Dose limite*) tayin edilir. Yahut, bunun aksine olarak meblûller usulü (*Méthode des dilutions*) ile, antijenin sabit bir miktarı muvacehesinde seromun tedricen azalan miktarlarını koymak suretile, seromun bu sabit antijen dozu muvacehesinde vazihan mümeyyez bir rûsup veiren en küçük miktarı taharri edilir.

1°. Teamül ünitesinin tarifi. — Bittecrübe, antijen ile saf veya meblûl seromun bu teamül için en müsait nisbeti 1:15 nisbeti olduğu görülmüştür; bu şeraitte vazihan müsbet olarak elde edilen bir teamülün 4 üniteye tevafuk ettiği kabul edilmiştir. Eğer serom saf olarak kullanılmış sa, bu serom 4 üniteyi havidir denir; serom sulandırılmış sa, havi olduğu üniteyi tayin için 4 ü, *dilution* ayarını gösteren rakkam ile zarbetmek kâfidir.

2°. Serom meblûlü. — İptida santrifüje edilmiş ve ısıtılmış olan seromdan, fizyolojik su ile, aşağıdaki cetvele nazaren $\frac{1}{100}$ a kadar artan bir seri meblûller hazırlanır (Cetvel 2).

3°. Teamülün icrası. — Keyfi teamüldeki gibi, fakat her serom için 3 tüp yerine 8 tüp

Mahlûl
nisbeti

Tuzlu
su

N° 1 . . 1	Saf serom	+
N° 2 . . 5	0.2 c.c. saf serom	+ 0.8 c.c.
N° 3 . . 10	0.1 c.c. No. 2 meblûlden	+ 0.7 c.c.
N° 4 . . 20	0.2 $\frac{1}{2}$ No. 3	+ 0.2 c.c.
N° 5 . . 30	0.2 $\frac{1}{3}$ No. 3	+ 0.4 c.c.
N° 6 . . 40	0.1 $\frac{1}{4}$ No. 3	+ 0.3 c.c.
N° 7 . . 50	0.1 $\frac{1}{5}$ No. 3	+ 0.4 c.c.
N° 8 . . 60	0.1 $\frac{1}{6}$ No. 3	+ 0.5 c.c.

Cetvel 2 — Kemmi usul için serom meblûlleri ihzarı.

ile yapılır. Kolloidal müstahlep evvelce gördüğümüz tarzda imal ve istimal olunur; maamafih teksif maksadile, titrini biraz tadil etmek faydalı olur: 1 c.c. + 1,1 c.c. yerine 1 c.c. + 1 c.c.

8 tüpten her birinin ka'rina bundan 0,01 konur. Sonra, en çok temdit edilmiş olandan başlamak üzere, seromun 8 meblûlünün her birinden 0,15 c.c. ilâve olunur; müteakiben 3 dakika çalkalanır ve tüplerin hepsine 0.5 er c. c. tuzlu su ilâve olunur.

4°. Okunma ve ünitelerin hesabı. — Münhasren, vazihan müsbet neticeler hesabına alınacak ve böyle bir netice veren en çok sulandırılmış meblûl taharri edilecektir. Ünitelerin miktarı bu meblûl ayarının 4 misline müsavidir. Eğer serom $\frac{1}{100}$ dilüsyonunda da müsbet netice verirse, menfi netice alınmaya kadar seromun daha yüksek dilüsyonlarını tecrübe etmek lâzımdır.

MAYII DİMAĞII ŞEVKİDE KAHN TEAMÜLÜ

Keyfi usul — Kemmi usul ve üniteler

Mayii dimağii şevkinin keyfi teamülü. —

Munhasren, firengi *Réagine* lerinden zengin (yani şiddetli müsbet) mayii dimağii şevkilerdir ki, doğrudan doğruya müsbet bir netice verebilirler. Halbuki, umumi pratikte, müsbet bir netice alabilmek için, mayii dimağii şevkilerin, hakikaten, *Réagine* lerine mesnet hizmetini gören *Globuline* lerini teksif etmek lâzımdır. Teamülün bundan maadasi, kan seromundakinin aynidir; fakat bilhassa buna göre titraji yapılmış bir antijen kullanmak lâzımdır. Her teamül tek bir tüple yapılır.

Ağızdan alınmak suretile

Cardiazol

«Knoll»

(mayi halinde veya
komprime şeklinde)

bir çok vakalarda,
zerk suretile olduğu kadar seri,

devamlı bir tesir devresi

temin eder, ve bilhassa

(deveran kifayetsizliği, kalp teşevvüşleri vakalarında)

uzun müddet kullanılabilir deva
olarak

(cerrahi bir müdahaleden, bir sport idmanından evvel)

profilâktik tedbir olarak

(meselâ alkol ve tütünün sui istimali gibi esbaptan
mütevellit)

selim tegayyürlere mani olmak için

istitbabı vardır.

Posologie: günde 2-3 defa, lüzumuna göre her saat
veya her 2 saatte bir, tercihan gayet sıcak çay veya
süt ile, 20 damla veya 1 komprime verilir. Sütçocuk-
ları ve küçük yaştaki çocuklara bu dozun yarısı verilir.

Ticaretteki şekilleri:

Mayi Cardiazol: 10 gr. lık şişelerde.

Komprimeler: 10 komprimelik tüplerdedir.

KNOLL A.-G.
Kimyevî Maddeler Fabrikaları
LUDWIGSHAFEN AM RHEIN

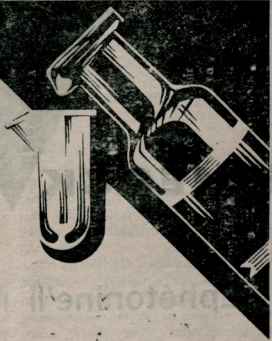
Nümine ve neçriyat için

ALFRED PALUKA Efendiye, İSTANBUL

Ahen-Mümiñ Han, Kürekçiler, Galata

Posta kutusu: Galata 532

müracaat edilmesi rica olunur

E-MERCK DARMSTADT

Ephétonine'li Merck Şurubu

Her nevi öksürüklerde, bilhassa zatülkasabat,
boğmaca ve souk ağlınlıklarında.

Müteaddit tesiri haizdir.

Lezzeti latiftir.

Kolay alınır.

Takaşşuu kolaylaştırır.

Orijinal şişeleri 100 gramlıktır.

Nümune ve edebiyat için:

**ALFRED PALUKA, Galata, Kürekçiler, Ahen-Müniñ han
(Posta kutusu : 1532) adresine müracaat edilmesi.**

1°. *Globuline*' lerin taksifi. — Mahrutî bir santrifüj tübüne 3 c.c. mayî dimağii şevki ve 2 c.c. bîlkîmya saf sülfat d'amonyomun meşbu mahlûlünden konur. + 56° benmaride 15 dakika bulundurulur; büyük sür'atteki santrifüjle 15 dakika çevrilir; ince uçlu bir pipetle üstteki mayii mümkün mertebe kâmilan çekmeli; veya tübü baş aşağı ederek akıtmalı. 0,3 c.c. tuzlu suyu, pipeti tübün ka'rina daldırarak ve *Globuline*' in hallolması için yavaşça tahrik ederek ilâve etmeli. Bu suretle elde edilen mahlûl, iptidai mahlûle nazaren 10 misli kesif *globuline*' i ihtiva eder.

2°. *Kolloidal müstahlebin istihzar ve ölçüsü.* — Kan seromunun keyfi teamülünde olduğu gibidir. Yalnız, antijenin, mayii dimağii şevkiye ait hususî ayarını nazarı itibara almalıdır. Hususî taksimatlı pipetle müstahlepten bir tübün ka'rina 0,01 c.c. konur.

3°. *Globulin mahlûlünün ölçüsü.* — Teamül tübüne bundan 0.15 c.c. konur; karıştırmak için çalkanır.

4°. *Kontrollar.* — Her teamül serisine, bir malûm müsbet, bir malûm menfi mayii dimağii şevki konur. *Globuline* mahlûllerinin hiç bir müşekkel unsur ihtiva etmediği tahkik edilmiştir.

5°. *Çalkalama.* — Ecele görüldüğü gibi, dakikada 275 hareket şeklinde 3 dakikadır.

6°. *Tuzlu su ilâvesi.* — Her tübe 0,5 c.c. fizyolojik tuzlu su.

7°. *Neticelerin okunması.* — Berrak bir mayide muallâk iyice mümeyyez bir *floculat* + + + + işaretile gösterilir. Daha hafif teamüller + + +, + +, + işaretlerle bildirilir.

Mayii dimağii şevkinin kemmi teamülü. — Seromdaki müşahib teamül gibi, bu teamül, muayene edilecek mayii dimağii şevkinin tedricen mütezayit ayardaki meblûllerinin istimali ve antijenin sabit bir miktarı muvacesesinde bu mayiin müsbet netice vermeğe müsait en küçük miktarının tayini esasına istinat eder.

1°. *Mayii dimağii şevkinin Globuline' lerinin sulandırılması.* — Noktai azimet olarak, keyfi teamül için istihzar edilen, taksif edilmiş *Globuline* mahlûlü alınır; ve bundan, fizyolojik su ile $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{15}$ ve $\frac{1}{20}$ nisbetinde ve icabında daha ileri bir seri meblûller yapılır.

	Mahlûl nisbeti	Tuzlu su
N° 1 . . . 1	Globülin saf mahlûlü	
N° 2 . . . 5	0.15 c.c. No.1 <i>Globülin mahlûlünden</i>	+ 0.6 c.c.
N° 3 . . . 10	0.4 " No.2 " " "	+ 0.4 c.c.
N° 4 . . . 15	0.2 " No.3 " " "	+ 0.1 c.c.
N° 5 . . . 20	0.2 " No.3 " " "	+ 0.2 c.c.

Cetvel 3 — Mayii dimağii şevkide kemmi usul için globülin mahlûlleri istihzari.

Kaydetmek lâzımdır ki, normal mayii dimağii şevki, taksif edilmiş *Globuline* mahlûlünün $\frac{1}{10}$ nisbetindeki meblûlüne (cetvel 3 de No. 3) tevafuk eder. Keza, normal mayii dimağii şevkiye bir hacim, veya yarım hacim tuzlu su ilâve edilirse $\frac{1}{15}$ lik meblûle (No. 4), veya $\frac{1}{20}$ lik (No. 5) meblûle tevafuk eder.

2°. *Teamülün icrası.* — 5 tüple, keyfi teamülün aynı olarak yapılır.

Tüplerin ka'rina kolloidal müstahlepten 0,01 c. c. sonra *Globuline* meblûllerinin her birinden, en çok sulandırılmış olandan başlamak üzere 0,15 er c. c. konur. 3 dakika çalkalamağa tabi tutulur, ve 0.5 er c. c. tuzlu su ilâve edilir.

3°. *Neticelerin okunması ve ünitelerin hesabı.* — Munhasıran, vazihan müsbet neticeler hesaba alınır (berrak bir mayide aşikâr olarak kabili rüyet teressüp); ve böyle bir netice veren ençok sulandırılmış meblûlün ayarı kaydedilir. Böyle bir netice 4 ünite kabul edilmekte olduğundan, muayene edilen mayii dimağii şevkinin, aynı neticeyi veren meblûlünün ayarını gösteren rakamı, 4 ile zarbedince matlûp ünite elde edilmiş olur.

Bu ünite kan seromundaki üniteye muadil değildir; on defa daha küçüktür. Zira, mayiin *Réagine*' leri iptidadan 10 defa taksif edilmiştir.

KAHN ANTİJENİ

İstihzar - Titrajı - Hassasiyetinin kontrolü - Antijenin tashihi ameliyesi

I.— ANTİJENİN İSTİHZARI

KAHN teamülüne mabsus antijen, sığır kalbi adalesinin, eterle *epuiser* edilmiş, kolesterin ilâve edilmiş, alkollu bir hulûsasıdır.

Ticarette satılmakta olan bu hulûsanın istihzari şu tarzdadır:

Alkol ve eterle yıkanmış 500 c.c. lik bir Erlenmeyer balonuna 50 gram çok rakık, iyice kurutulmuş sığır kalbi tozu konur (soğukta muhalliyetülhava tertibatıyla kurutulmuş Poudre miyocardique Choay da kullanılmalıdır). Sonra, derecesi 65 olan eterden 200 c.c. konur, bu eter, içindeki kütlü % 3 ü tecavüz etmiyecek surette saf olmalıdır. Balonun ağzı sıkı olarak kapatılır; tahrik edip 10 dakika bırakmalı. Kaba süzgeç kâğıdından (filtre à gros grains), tercihan muhalliyetülhava tertibatı ile mümkün olduğu kadar teknilini ve mümkün merite sür'atle süzmeli. Kalp adalesini tekrar balona koymalı, aynı suretle, yalnız her defa 150 c.c. eterle üç defa yıkamalı. Dördüncü yıkamadan sonra kalp adale tozunu, laboratuvar hararetinde veya + 37 derecelik etüvde, eter kokusu kalmayınca ya kadar kurumaya bırakmalı.

Bu yıkama *Noguchi* nin mesaisindenberi antikomplemanter evsafıta kaydedilen ve mevzu bahisini olan teamülde de, antijen + tuzlu su halitasında husule gelen rüsubun, fazla bir miktar fiziyojik suda, veya normal kan seromunda erimesini meneden, yani teamül için muzur olan bir takım lipoitlerden tablis maksadı iledir; Bunların antijende eser miktarında bulunması antijenin hassasiyetini artırır; fakat lüzumdan fazla mevcudiyetleri antijenin hususiyetini kaybettirir.

Yıkamada kullanılan eter taktir edilerek istifade edilebileceği gibi, bu taktirden bakiye kalan kuru hulâsanın, bazı ahvalde, antijenlerin tashihi için kullanılmasından ileride bahsedeceğiz (sahife 423).

Bu suretle eterle muamele edilip kurutulmuş kalp adalesi tozu tartılır; 1 gram adale tozu için 5 c.c., 95 derecelik alkol hesabıyla alkolde tatine bırakılır; müteaddit defalar tahrik suretile bu tatin müddeti üç gündür.

Sonra, tozu, içinde mümkün meritebe az alkol kalması için iyice sıkarak süzmeli. Bu tarzda süzmek, alkolün bir kısmının tebhürü yüzünden antijenin kesafetini artıran muhalliyetülhava tertibatıyla süzmeğe müreccaktır.

Bu külli hulâsaya saf kolesterin ilâve edilecektir; hulâsanın her santimetre mikâbına 6 miligram ilâve edilecektir; Benmaride halle-

dir ve süzülür. Bundan sonra antijen titraj ve kontrol ameliyelerine tabi olmak üzere hazır bir hale gelmiş olur.

İmtizaçlı cam kapaklı, renkli şişelerde saklanmalıdır. Soğukta, antijende billüri bir rüsup husule gelir ki benmaride kolayca erir. Antijeni havi şişeler mantar kapaklı ise, bu mantarları, antijenin mantara temas etmemesi için, kalay safihalara sarmak ihtiyatına riayet edilmelidir.

Antijen, laboratuvar hararetinde ziyadan mahfuz olmak şartıyla hemen ilânihaye dayanır; Bu cihetle, bir defada çok miktar antijen istihzar edilmesi menfaati muciptir; Zira istihzar ameliyesi daha fazla uzamadıktan başka, nazik olan titraj ve kontrol ameliyeleri çok miktardaki antijen için bir defada yapılmış olur.

1 litre antijen elde etmek için, 2 litrelik bir Erlenmeyer kullanılır; takriben 300 gram kalp adalesi kuru tozu, 4 litre eter, 1,5 litre alkol ve 6 gram kolesterin sarfedilir. Fakat, iptidâ, antijenin, teknilini değil, yalnız, titraj ve hassasiyetin tayinine lüzumu olan cüzi bir kısmına kolesterin ilâvesi muvafaktır.

II.— ANTİJENİN TİTRAJI

Antijen, diğer bil'umum Flocculation teamül-lerinde olduğu gibi tuzlu suda kolloidal müstahlep haline getirilerek kullanılır; Fakat KAHN teamülünün vasfı mümeyyizi, bu müstahlebin yüksek kesafeti ve bundan da, mebzul bir flocculat husulüdür; filhakika bu antijenin müstahlep hale getirilmesi için sulandırma nisbeti hemen $\frac{1}{1}$, (yani antijen ve tuzlu su müsavî miktardadır); halbuki Sachs - Georgi teamülünde $\frac{1}{5}$ (antijen tuzlu suyun beşte biri), Vernes teamülünde, $\frac{1}{65}$ dir.

Müstahlebin bu nisbeti, alkolik hulâsanın lipoitlerinin mebzuliyetine tabi ve buna nazaran mütehavvil olduğundan iyice tayin edilmek lâzımdır.

Yeni bir antijende, istihzarı müteakip ilk muamele bu titrajdır; Şu esasa müstenittir: antijenin tuzlu suda dilution yapılmasından husule gelen flocculat, tuzlu suyun fazla bir miktarında veya normal kan seromunda erir. Tarzı amelisi, hasta seromlarıyla KAHN tea-

Tablo I - Antijenin Titrajı

A. Antijen müstahleplerinin istihzari Halitalar : Antijen + tuzlu su Halitanın manzarası	I 1+0.7 Mebzul flocculat			II 1+0.9 Mebzul flocculat			III 1+1 Mebzul flocculat			IV 1+1,1 Mebzul flocculat			V 1+1,2 Mebzul flocculat				
	Tüpler No.	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	
B. Flocculat'ın dağılması tecrübesi.																	
Her müstahlep, 30 dakika sonra 3 tübe tevzi ve tuzlu su ilâve olunur.	Ant. mah.	c.c.	0.05	0.025	0.0125	0.05	0.25	0.0125	0.05	0.025	0.0125	0.05	0.025	0.0125	0.05	0.025	0.0125
Tüpler 3 dakika çalkalanır.	Tuzlu su	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15
Kıraat için tuzlu su ilâvesi	Tuzlu su	1	0.5	0.5	1	0.5	0.5	1	0.5	0.5	1	0.5	0.5	1	0.5	0.5	Berrak
Halitanın manzarası		Bulanıklık aşikâr flokonlar			Bulanıklık aşikâr flokonlar			Bulanıklık aşikâr flokonlar			Bulanıklık aşikâr flokonlar			Opalesan ve berrak (Titre 1+1,1)			
C. Karar :																	

midlünün icrası için bidadette bahsettiğimiz usul esas olmak üzere, tuzlu su ile antijenin muhtelif nisbetlerde meblüllerini tecrübe etmektedir.

Yani iptida antijen + tuzlu sudan ibaret muhtelif nisbetlerde meblüller yapılır; sonra bu meblüllerin her biri 3, 6, 12 misli fiziyo-lojik su (esas teamüldeki normal insan serumu yerine) ile tecrübe edilir. İlâve edilen bu 3, 6, 12 misli tuzlu suda sonradan eriyen bir rüsup veren, en az nisbette tuzlu suyu havi antijen + tuzlu su meblülünün hangisi olduğu aranır.

Tecrübe şu suretle tertip edilir :

I) 1,5 kuturda ve karlırız düz beş küçük tübe : 0,7 , 0,9 , 1,0 , 1,1 , 1,2 c.c.%0,9 nisbetindeki tuzlu sudan konur.

II) Bunların aynı diğer beş küçük tübe de 1 er c.c. kolesterinli antijen konur (Tablo - I).

III) miktarı tedricen artan tuzlu suyu havi her tübü, antijeni havi tüplerden birine boşaltmalı; her halitayı tekrar ve sür'atle birinci tübe, birinci tüpten tekrar sür'atle ikinci tübe boşaltmak sureti ile bu hareketi 6 defa tekrar etmeli; İlk defasında daima, tuzlu suyu antijen üzerine boşaltmağa dikkat etmeli; yani ilk harekette tuzlu su üzerine antijen boşaltılmamalı. Her defa sür'atle boşaltmalı; son damlaların sızmasını beklememeli.

Diğer tüplerdeki tuzlu su ve antijenler de bu tarzda kolloidal müstahlep haline getirilir.

Müstahlepleri «tekemmül» etmek üzere 30 dakika bırakmalı.

IV) Bir süpora, yan yana üçer tüpten müteşekkil, ve beş müstahlebe tefavuk etmek üzere beş seri tüp dizmeli. Her serinin üç tübüne hususi pipetlerle, her seri için bir müstahlep olmak üzere beş müstahlepten sıra ile 0,05 , 0,025 , 0,0125 c.c. tüplerin ka'rina koymalı.

V) Bu 15 tübün her birine % 0,9 tuzlu sudan 0,15 er cc. koymalı.

VI) Dakikada takriben 275 hareket olmak üzere tüpleri üç dakika çalkalamaya tabi tutmalı.

VII) En büyük doz müstahlepleri almış olan tüplere (her serinin birinci tübüdür ki

0,05 müstahlebi havidir) 1 c.c., diğer tüplere de 0,5 er c.c. tuzlu su ilâve edilir.

VIII) Karıştırmak için çalkalamalı ve neticayı kıraat etmeli (müracaat tablo I).

Iptida en kesif olandan başlamak üzere muhtelif müstahleplerin verdiği netice mütalâa edilir. Umumiyetle 0,7 ve 0,9 c.c. tuzlu su ile istihzar edilen 1 ve 2 numaralı müstahlepler henüz erimemiş flokonları ihtiva eder; Ancak 1 , 1,1 , 1,2 c.c. tuzlu su ile hazırlanmış 3, 4, veya 5 numaralı müstahleplerdedir ki *floculat* ların tamamile erimiş olduğu müşahede olunur.

1 c.c. antijenle karışınca, bu tecrübenin şeraiti dahilinde, sonradan tamamile eriyebilen bir rüsup veren en az tuzlu su miktarı, o antijenin ayarını teşkil eder. Bunun 1,2 c.c. yi teavüz edip, meselâ 1,5 c.c. ye balığ olmasi nadirdir. Bu fakkirde antijeni (tashih) etmek icap eder. Ayar çok aşağı (1 c.c. den az) ise, yine böyle yapmak lâzımgelir.

Şayanı kayıttır ki, normal kan serumu, fiziyojik suyun aynı olarak, sonradan eritme hassasına maliktir, ve serum da tuzlu su miktarında yani 0,15 c.c. olarak kullanılır.

Titrin tayininde yalnız *floculat* nın kaybolması değil, aynı zamanda mayiin manzarası da nazarı itibara alınmalıdır : opalessan olmalı, fakat bulanık değil. Zira bulanıklık hubeybatı gözle görülemeyen çok ince *floculat* ya delâlet eder. Meselâ 1 c.c. + 1,1 de *floculat* kaybolduğu halde mayi bulanık kalmakta ise titri 1 c.c. + 1,2 c.c. kabul etmelidir; Mamafi, mayiin kat'î bir berraklığını talep te lâzım değildir; Zira bunu elde etmek için titri tezyit eden c müstahlebin hassasiyeti azalır.

Antijenin muhtelif müstahleplerini tecrübe etmezden evvel 30 dakika bekletmek lâzımdır. Çünkü *floculat* nın inihâlîyeti zaman tesirile azalmaya meyleder. İşte 30 dakikalık bu müddet, asıl teamülde müstahlebin istimalı için had olarak gösterilmiştir.

Bir antijenin titri, ekseriya, havi olduğu «lipide» ler ve hassasiyeti ile mütenasiptir; Bu cihette, doğru bir titraz sayesinde, aynı hassasiyetle müstahlepler elde edileceği zannedilir. halbuki hakikat böyle değildir; Zira, hulâsa

küliyedeki lipidlerin hepsi antijen evsafında değildir; Bazıları *non-antigénique* tir ki *floculat* nın dağılmasını menederler, ve müstahlebin hassasiyetinin aleyhine olarak titrini yükseltirler.

III.— ANTİJENİN HASSASİYETİNİN KONTROLÜ

Titrajin gayesi sadece, antijen + tuzlu su mahlülünün istimal olunacağı fizik şeraiti tayin etmektir; Antijenin zati evsafını gösteremez. İşte antijenin kıymetini tayin, yani hassasiyetini kontrol etmek başka bir tetkik ile temin edilir. Bu da, bir nümune antijen ile, bir çok malûm seromlar muvacesinde mukayese edilerek yapılır.

1°. Seromların ihzarı — İki ser frengisiz şahıslardan alınmış menfi, sekizi müsbet olarak 10 seromluk bir seri seromlar alınır. Müsbetler içinde iki tane vazihan müsbet, altı tane de hafif müsbet seromlar intihap edilerek müsbetliklerinin derecesi sırası ile tasnif edilirler; Hafif müsbet serom bulunamadığı takdirde, vazihan müsbet bir serom, tuzlu su veya bir

menfi serom ile muhtelif nisbetlerde temdit edilerek muhtelif derece müsbetlikte bir seri seromlar elde edilmiş olur; Bu seromların hepsi istimalden evvel + 56° benmaride yarım saat ısıtılır.

2°. Antijenin tecrübesi. — Biri nümune antijenle, diğeri yeni antijenle olmak üzere kendi ayarlarına ve mutata tekniğe tevfikan iki koloidal müstahlep ihzar edilir; Bundan başka, her biri üç sıra delikli ve her sırasına on tüp dizilmiş iki süpür alınır; bu süpürlerin biri nümune antijen, diğeri tetkik edilecek yeni antijen içindir. Tüplerin ka'rina müstahlepten muayyen miktarlar konur: birinci sıra için 0,05, ikinci sıra için 0,025, üçüncü sıra için 0,0125. Sonra on serom, her iki süpürün on serisine her tübe 0,15 c.e. olmak üzere ve müsbetlik dereleri sırası üzere taksim edilir. Üç dakika çalkalamaya tabi tutulur. Birinci sıra tüplerine 1 er c.e. ikinci ve üçüncü sıra tüplerine 0,5 er c.e. tuzlu su ilâve edilir; he-men mütalâa edilir; ve aşağıki tabloda gösterildiği vechile neticeler kaydedilir (Tablo-II).

Tablo II - Bir antijenin kontrolü

Seromlar No.	Nümune antijen				Kontrol edilecek antijen			
	1	2	3	Nihai netice	1	2	3	Nihai netice
1	++++	++++	++++	+++++	++++	++++	++++	+++++
2	+++	+++	+++	+++	++	+++	+++	+++
3	++	++	++	++	+	++	++	++
4	+	+	+	+	—	+	+	+
5	+	+	+	+	—	+	+	+
6	—	+	+	+	—	—	+	+
7	—	+	+	+	—	—	+	+
8	—	+	+	+	—	—	+	+
9	—	+	+	+	—	—	+	+
10	—	—	—	—	—	—	—	—

Eğer, bu tablodaki misalde olduğu gibi neticeler birbirine kâfi derece mutabık ise yeni antijen «iyi» telâkki edilebilir. Fakat böyle bir antijeni kat'i surette, nümune antijen gibi ve onun yerine kabul etmek için, daha bir çok seromlarla tecrübe etmek muvafıktır. Eğer neticeler gayri mutabık ise, bundan

sonra bahsedilecek tarzda tashih etmek lâzımdır.

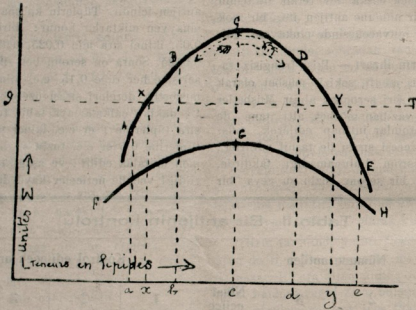
IV.— ANTİJENİN TASHİHİ

A. Tashih prensipi. — Bir antijenin hassasiyeti iki âmîle tabidir: 1° lipidlerinin umumî miktarı. 2° bu lipidler arasındaki muvazene.

Kalp adalesinin bidayette eterle, *epuise* edilmesine rağmen. filvaki kiüli hulâsa daima, lipidlerden antijenik olmiyan *antidispersif* (yani dağılmamaya mail) eüz'l bir miktara maliktir. Bunların antijenik lipidlere nazaran muvafık bir nisbette bulunmaları muktazıdır.

Lipidlerin umumî miktarına gelince, antijenin hassasiyetinin bunlarla doğrudan doğruya mütenasip ve bunlar arttıkça hassasiyetin de artacağını zannetmek hatadır. Seromların (antijen muvacehesinde) *floculation*'u peri-

yodik bir hadise, bir *mıntaka hadisesi* (Phénomène de zone) dur; Bir antijendeki lipidlerin miktarı müterakkî surette arttırılırsa, hassasiyetinin, haddi asgariden itibaren iptida, arttığı, azamiye vasil olduğu, sonra hassasiyetin en nihayet sifıra müncer olmak üzere azaldığı görülür. Bu tahavvülâtı izah için [şekil - 1] bir trase çizelim: üfkî mihver (abscisse = fasla hattı) de antijenin muntazaman artan kesafetlerini, şakulî mihver (ordonnée = tertip hattı) inde Σ ünitesi (sahife : 416, kem-

[Şekil - 1] Bir antijenin lipidlerine nazaren hassasiyeti mühanesi.

mi usule müracaat) halinde müsbetliği iş'ar edilen aynı bir sifillik serom muvacehesindeki hassasiyeti gösterilen bir traseye kaydedince A X B C D Y E gibi bir münhani elde edilir ki, bu muhtelif noktalar antijenin a x b c d y e kesafetlerine tevafuk eder; bu münhani X ve Y noktalarında, bu, aynı seroma nisbette nümüne antijenin hassasiyetini gösteren S T hattı ile tekatu eder, demek ki iki X ve Y kesafetleri vardır ki bunlarda, mütehavvil olan antijen nümüne antijene muadildir; b, c, d kesafetlerinde daha hassas c ve a kesafetlerinde az hassastır.

Bundan istinâç olunur ki bir antijeni tashih etmek ve normal hassasiyete irca eylemek

için: 1°— eğer çok hassas ise (temdit) ve (teksif) ten ibaret birbirinin makûsu iki tarzdan herhangi biri (nazari olarak bilâ tefrik) intihap edilir. 2°— antijen, kâfi miktar hassas değilse, bazı hallerde teksif etmek, bazı hallerde ise temdit eylemek lâzım gelir.

A C E münhanisi, normal, yani antijenik lipidleri tam mütenasip olan bir antijene aittir. Halbuki bir takım antijenlerde bu iki türlü lipidlerin nisbeti fena olur; dolayısıyla böyle bir antijen, lipidlerinin mecmuu ne olursa olsun hassasiyetten âri olabilir; bu taktirde S T hattının temamiyle altında, F G H gibi bir münhani resmeder. Bu türlü bir antijeni tashih için, temdit veya teksif kâfi değildir;

lipidlerinin nisbetlerini, tadil etmek, bunun için de bilfarz antidispersif (yani dağılmaya muhalif, ve *floculat'* yı tekrar çok çabuk dağılmaktan muhafaza eden) bir tesire malik olduğunu evvelce gördüğümüz «eterde münhal lipid»lerden bir miktar ilâve eylemek lâzımdır (sahife : 418).

B. Çok hassas bir antijenin tashihi. — Üç usul istimal edilebilir.

1°. Kolloidal müstahlebi ihzar etmek üzere kullanılan tuzlu suyu, titrden daha yüksek olmak üzere arttırmak; bu en basit fakat en kaba usuldür. Bu usulde antijene değil müstahlebe tesir edilmektedir. Meselâ antijenin titri 1 + 1,3 ise 1,4, 1,5 hatta 1,7 c. e. tuzlu su ile müstahlepler hazırlanır; bunların her biri, hassasiyet kontrolü için beyan ettiğimiz veçhile umumî tekniğe tevfikan, menfi ve hafif müsbet olarak intihap edilmiş on seromluk bir seri seromlar muvacehesinde ve nümune antijen ile mukayeseli olarak tecrübe edilir. Eğer bu müstahleplerden biri, nümune antijene mutabık netice verirse, o müstahlebin ayarı badema, yeni antijenden müstahlep istihzarı için kabul olunur.

Fakat bu usul ile tashih az emindir; daha bir çok seromlarla tahkika muhtaçtır. Her halde, tuzlu su mahdut bir miktarda artırılmalıdır; yani, tashih ile eski titri ancak pek az değışen antijenler kabili istimaldir. Bir de, eassen hassasiyetleri az olan antijenler yüksek bir ayar (yani müstahlep ihzarı için kullanılan tuzlu su miktarının fazlalığı) mahzuruna maliktirler.

Bundan başka aynı bir müessesede istihzar edilen antijenlerin, titrlerinin yeknesaklığı ve nümune antijene yakınlığı, kıymetlerine emniyete kâfildir. 1924 ten beri KAHN Laboratuvarlarında antijenlerin ayarı sabit surette 1 + 1,1 bulunmaktadır. Bu itibarla, bir antijenin titrini (yani müstahlep yapmak için sulandırma nisbetini) değıştırmekten, temdit ve ya teksif usulü ile, titrini muhafaza ederek tashih şayanı tercihtir.

2°. Antijenin temdidü; yani lipidlerinin miktarını, alkol (fakat saf alkol değil, % 0,6 kolesterinli alkol) ilâvesiyle azaltılmaktır. Bu

suretle antijenin kolesterin nisbeti daima aynı kalır. İptida bu usul tecrübe edilir. Benmaride 0,60 gram kolesterin, 95° lik 100 c.c. alkolde halledilir, süzülür. Antijenin temdidü indil bir nisbette yapılmaz; antijenin lipidce olan iptidai kesafetine kıyasen ve bu iptidai kesafete yüze nisbetini hesapla icra olunur.

V hacimde antijenin $\frac{n}{100}$ halinde muayyen bir nisbette temdidü için lâzım gelen, v ile ifade edilen, kolesterinli alkol miktarı şu formül ile kolayca bulunur

$$v = \frac{n}{100-n} \times V$$

Ameli olarak, % 10 ve % 20 olmak üzere iptida iki temdit tecrübe edilir. Bunun için iki epruvette 10 ar c.c. antijen ölçülür, birine 1,1, diğerine 2,5 c.c. yukarıki formüle nazaran hesaplı alkol kolesterine konur; bu iki eşantiyondan, iptidai müstahlebin aynı titrde iki müstahlep [1] yapılarak mutak teknik dahilinde, menfi ve hafif müsbet 10 serom muvacehesinde ve nümune antijene mukayeseli olarak tecrübe edilir. Bu iki eşantiyondan biri tatmin edici netice verir se o nisbet kabul edilir. Aksi takdirde, nümune antijenine mutabık netice alınmayca kadar bu iki nisbet arasındaki diğer nisbetler, veya daha yüksek nisbetler tecrübe edilir; Bulmaya muvaffak olunacak matlup temdit nisbeti malûm olunca, antijenin teknilini verdiğimiz formüle göre hesapla, kolayca tashih etmek kâbil olur.

Hiç bir vakıt temdit nisbetini, iptidai kesafetin $\frac{25}{100}$ inden ileriye götürmemelidir; eğer

bu temdit usulü, tam bir tashihe kâfi değil se, bu takdirde (antijenin teksifi) usulüne müraacaat edilmelidir. Tecrübe, böyle hallerde az miktar lipid ilâvesinin, sabık usulde fazla miktarda alkol ilâvesiyle ancak kâbil olabilecek bir tashihten elde edilen neticenin aynı temin ettiğini göstermiştir.

3°. Antijenin lipidlerinin teksifi.— İmalâ sırasında, antijenin bir kısmını, kolesterinlemeden saklamış olmak ihtiyatında bulunulmuş

[1] Kolesterinli alkol ile temdit amelîyesi, temdit edilen antijenin yeniden titrde edilmesine ihtiyâç olmak üzere titrini tadil etmez.

olması lâzımdır. Bundan 1 ve 2 c.c. olmak üzere iki doz alıp, iki küçük kapsülde tebehüre vaz edilir. Sonra bu kuru buluların her biri aynı antijenin kolesterin ilâve edilmiş kısmından 10 ar c.c. inde halledilir; bu suretle 10 ar c.c. lik bu iki antijenden, lipidleri $\frac{1}{10}$ ve $\frac{1}{20}$ nisbetlerinde artırılmış iki eşantiyon elde etmiş oluruz; titrleri tahkik edilir ve mutat teknik dahilinde, numune antijenle mukayeseli olarak, 10 malûm serum muvacehesinde tecrübe edilir. Bu iki eşantiyondan biri tatminkâr neticeler verirse, bir daha, fazla emniyet için, yeniden başka 10 malûm serum ile kontrol edilir. Antijenin mütebaki kısmı küllisi, lipidleri aynı nisbette çoğaltılmak üzere, tashih edilir. Bu eşantiyonlardan iyi netayic alınmaz sa diğer kesafetler tecrübe edilir.

Elhasıl, çok hassas bir antijeni tashih için, matlup netice elde edilmeye kadar birbirini müteakip müracaat edilmek üzere üç usul vardır. 1°. Kolloidal müstahlebin istihzarında kullanılan tuzlu suyu hakiki ayardan daha fazlasına artırmak; bu usule antijenin titri çok yüksek olmadığı hallerde ve ancak dar bir had dahilinde müracaat edilebilir. 2°. Alkol kolesterine vasıtasıyla antijenin temdidî; bu da haddi azamî lipidlerin iptidai kesafetinin % 25 ine kadardır; en iyi netice veren bu usuldür. 3°. Antijen lipidlerinin iptidai kesafetlerinin % 10 ve % 20 ye kadar teksifi.

C. Çok az hassas bir antijenin tashihi.— Üç hal mülâhaza edilebilir:

1°. Antijenin ayarı 1 + 1,1 den yüksektir. Bu, umumiyetle, lipidlerce olan kesafetinin yüksek olduğunu gösterir. Kolesterinli alkolle temdit ederek tashih etmeyi tecrübe etmelidir.

2°. Antijen normal ayardadır (1 + 1,1); Tecrübe göstermiştir ki hemen daima, bu kabîl antijenler normal bir hassasiyete maliktirler. Mamafih, şayet, tashihe ihtiyaç varsa, en iyi çare temdit usulüdür.

3°. Antijen (1 + 1,1) den aşağı bir ayarda ise (meselâ 0,9 , 0,8 , 0,7 gibi); bu lipidece olan kesafetin azlığına ve bu lipidler arasın-

daki kusurlu muvazeneyle delildir. Lipoid ilâvesi lâzım; fakat bu sefer ilâve olunacak lipid başkadır. Bu lipidler, muvazene değıştirmek için, alkolik ekstreden elde edilen lipidler olmayacak; antijenin imalinin ilk safhasında, kalp adalesi tozundan, eterin yıkamakla zapt ettiği lipidlerden olacak. Aynı zamanda, antijeni ezi'i, kolesterinli alkol ile temdit lâzımdır; bu müteziç usul, sadece eterde münhal lipidlerle teksif usulünden daima daha iyi muvaffak olmaktadır.

Bu türlü lipidler, KAHN tarafından **hassas yapan miyar** (Réactif sensibilisateur) tesmiye edilmiş küllü mahlûl halinde kullanılır; ve şu suretle istihzar edilir.

19. Antijen istihzarında bidayette, sığır kalbini epüvize ederken, kullanılan eteri taktir etmeli, bu suretle hem de eter kaybedilmemiş olur, tebhîr nihayetinde takriben 10 c.c. ine kadar azalınca, bunu darast malûm bir kapsüle koyup üzerinde bulunabilen bir kaç damla suyu pipette alarak yabîs hale gelinceye kadar tebhîr etmeli; esmer. nim şeffaf, lüzüci bir bakiye elde edilir ki vezni, kapsülün darast malûm olduğundan kapsülü yeniden tartmakla anlaşılır. 20. Bu bakiye 10 kısım küllü mutlak içine alınır (iptida 10 dakika laboratuvar hararetinde, sonra 3 saat buzluğa bulundurarak). Mayi henüz soğuk iken süzülür. 24 saat + 37° lik etüve konur; sonra da 3 gün laboratuvar hararetine bırakılır (eğer bir rüsup varsa buna müracaat edilir), sonra tekrar süzülür. 30. Her 100 c.c. için 0,6 gr. hesabıyla kolesterin ilâve olunur; bermutat benmaride halledilip süzülür. Bu ameliyeden sonra **hassas yapan miyar** kabîli istimaldır; Laboratuvar hararetinde ziyadan mahfuz olarak bulundurulmalıdır.

Antijenin teksifi için, iki epruvete 10 ar c.c. ölçülür; birisine 0,05 c.c. hassas yapan miyardan ve 1,1 c.c. kolesterinli alkol, ikincisine ise 0,1 c.c. hassas yapan miyardan, 2,5 c.c. kolesterinli alkol ilâve olunur. Bu suretle tashih edilmiş olan bu iki antijen eşantiyonunun titri tayin edilir, ve mutat tekniğe göre müsbet, hafif müsbet, menfi 10 serum ile tecrübeleri yapılır ve ikisinden biri ile tatminkâr neticeler alınır sa, eldeki bütün antijen stokuna aynı tashih tatbik edilir; Aksi takdirde hassas yapan miyarla alkol kolesterinin diğer nisbetleri tecrübe edilir.

(Tashih cetveli sahife 425)

Makalenin evvelki kısmına ait Yanlış - Doğru cetveli

Sahife	Sütün	Satır	Yanlış	Doğrusu
289	2	26	ve L. Queq	R. Demanche ve L. Guénot
289	2	32	usuller tarkiyeti	usullere faikiyeti
390	1	36	1929 da	R. Demanche 1929 da
390	2	26	basil	basit
390	2	37	teressük	teressüp
391	2	15	kalyur hareketine	kalbur hareketine
392	1	45	sıradaki	sıradaki tüplere
392	2	1	0,015	0,0125
393	1	13	devresinde	devresi ile
393	1	34	benbadan	bir menbadan
393	1	36	kâmil	hâmil
393	1	37	arka	orta
393	2	• 39	berikilerin	hafif müsbetlerin

Friedmann basili hakkında

Ynzan : Dr. Fuat Sabit

Son zamanlarda İstanbul Verem Mücadele Cemiyeti tarafından *Tevfik Salim Paşa* üstadımızın imzasını taşıyan «B. C. G. Verem aşısı» unvanlı bir risale neşredildi. Bu risalede *Friedmann* aşısından bermutat menfi tarzda ve şu cümlelerle bahsediliyor :

«Bizde son zamanlarda ihya edilmeğe çalışılan *Friedmann* aşısı da kaplumbağadan zer edilen ve esasen suda ve toprakta mebzulen bulunan bir saprofitten ibaret hamıza mukavim bir basille yapılmıştır.»

Friedmann basilinin saprofit olmayıp hususi bir verem basili olduğunu İstanbul Seririyatının geçen nüshalarında neşredilen *Prof. G. Enderlein*'in makalesi lüzumu kadar isbat etmişse de bu iddia *Friedmann* aleyhdarlarının en çok istinat ettikleri bir nokta olduğu için bu yanlışlığın menşeiini tetkik etmek zamanı gelmiştir.

Zannediyorum ki yanlış olarak zihinlerde yerleşen bu nokta *Calmette*'in «*Tuberculose*» kitabından menşe almıştır. *Calmette* maruf ve

mufassal kitabında *Friedmann* basilini asidorezistan saprofitler arasında zikreder. Vakıa souk kanlı hayvanların şeraiti hayatıyesine ittibak eden *Friedmann* basili saprofitler gibi 20 ve daha aşağı derecelde kültür veriyor. Fakat 37 derecede kültür vermesi ve bu kültürün insan verem basili kültüründen tefrik edilemeyecek kadar benzemesi ile saprofitlerden ayrılır. Binaenaleyh *Friedmann* basilini saprofit telâkki etmek ve bu iddiada ısrar etmek için bu hususiyete bir kulp bulmak lâzımdır. *Calmette* bunu şöyle izah ettiğini zannediyor :

«Bu basillerin 37 ve hatta 40 derecede yaşadığı kadar 15-20 dereceyi hararette de yaşadıkları gösterirki *Friedmann* kültürleri yalnız kaplumbağanın asidorezistan basillerini değil, insan basillerini de havidir («*Tuberculose*», sah. 761). Başka bir yerde bunu şöyle tefsir eder ; «*Friedmann* ilk basilini keşfettiği deniz kaplumbağası Berlin hayvanat bağçesinin bir aquariumunda yaşadığı için ihtimal ki ona bakan beki verendi. Havuza tükürdü, kaplumbağa da bu mikroplu tükürüğü yuttu.»

Halbuki *Friedmann*'ın ilk tecrübelerini tetkik ederken göreceğiz ki *Calmette*'in bu nokta nazarı tamamen hakikata mugayyir ve *Friedmann* basilinde bitaraf bir çok bakteriyologun

kabul etmekte tereddüt etmedikleri hususi evsafı hayatiyeyi kabul etmemek gayratile icad edilmiştir. *Calmette*'in iddia ettiği gibi *Friedmann*'ın ilk «souche»unu aldığı kaplumbağın verimli bekçi ile temasını farz etsek bile *Friedmann* bu ilk souche'ta kalmamış, diğer souche'leri tecrübe etmiş ve nihayet hiç insan ile temas etmemiş ve salatadan başka bir şey yememiş olan ve veremden ölen bir kaplumbağadan üçüncü bir souche almıştır ki o da aynı evsafı hayatiyeyi göstermektedir.

1614-30 «*Berliner Klin. Wochenschrift*» de bu ilk tecrübelerini *Friedmann* şu tarzda hikâye ediyor; Bu saprofit ve insan basili karışması efsanesini ortadan kaldırmağa belki yarım eder diye aynen tercüme ediyorum:

«1902,1903 senelerinde kaplumbağa verem basilini keşf ve zer ettim. Bu hayvana mahsus veremi tafsilen tasvir ettim. O tarihlerde ilerlemiş bir akciğer vereminden ölmüş olan iki deniz kaplumbağası ele geçirmiştım. Bunlar üzerinde souk kanlı hayvanlarda kendi kendine hasil olmuş (tecrübe ile değil) veremi ilk defa tetkik ettim. Bu iki kaplumbağan aldığı basilin kültürlü sıcak kanlı hayvanlarda [küçük düğümler (nodules) hasil edebildi ki zer edilen miktar çok yüksek olmadığı surette şifayap oldular, bu hayvanlar aslâ veremden ölmediler.»

«Bu basil hemen semmiyetsiz olduğu gibi kobaylarda yaptığı düğümeçikler de intişar ederek verem husule getirmeyordu. Bununla beraber senelerden sonra tecrübe hayvanlarının vücutlarında basiller tekrar bulunabiliyordu.»

«Bu basil yalnız aşağı dereceli hararetlerde değil, 37 derecede de neşvünüma buldu. Ve 37 derecede neşvünüma bulan kültürlü insan ve sığır verem basili kültürüne pek benzediği için muafiyet ve şifa maksadile bu basili canlı olarak hayvanlara aşılamağı düşündüm. 1903,1905 senelerinde bu tasavvurumu ıera ettim.»

«Fihakika vereme karşı pek hassas olan kobaylar bu aşu ile aşılınarak o derece muafiyet kazandılar ki aşından bir kaç ay sonra insan verem basili ile intana duçar edildikleri

zaman şahitlerin umumî tederrün ile çoktan ölmüş buldukları zamanda bunlar kendiliğinden ölürl yahut tecrübeten öldürülürse veremden azade bulundular. Nihat bunlar da öldüler. Fakat şahitlerden 2-3 defa, hatta daha uzun zaman yaşadıktan sonra.»

«Bu cins basil ile iki defa aşıladığım verimli bir inek [1] aşından evvel yarım santimetro mikâp Koch tüberküline karşı 38,5 ilâ 41 derecede aksilamel yaptığı halde şifayap oldu. Aynı hayvan 5 ay sonra 4 misli (2 sant. mikâp) tüberküline karşı hiç bir aksilamel vermiyordu. Sikleti artmasından ve dereceli hararetinin seyriye nazaren temamille şifayap olmuş sayıldı. Fethi meytte her iki tarafta şırıyanı şezin ukdelerinde eyi olmuş, tekellüs etmiş veya etmekte bulunmuş eski mihraklar vardı. Her iki ukte bir kaç kat sert nesci munzam tabakasile muhat ve tamamile mahfaza içinde idi. Hayvanın diğer ukdeleri ve dahili uzuvleri tamamile veremden azade kalmışlar ve hiç bir verem emmaresi göstermemekte bulunmuşlardı.»

Ben «1903 te kobay muafiyet tecrübelerini neşrettikten sonra[2], 1904 te Möller «kör yılan» basili ile yaptığı muafiyet ve bizzat kendisi üzerindeki tecrübeleri neşretti. Fakat her iki teşebbüste *Liebreich* tarafından tenkit edildi.»

«Fihakika *Weber* ve *Taute* tarafından saprofitlik sühıye müdürıyeti neşriyatından sonra bu *Möller*'in aşağı derecede neşvünüma bulan ve souk kanlı hayvanlardan bir çoğunun sağlamlarında da tesadüf edilen hamızı mukavim sairpofıı - fakat *Möller* tarafından insan verem basilinin tahavvülünden ibaret telekki edilen— «kör yılan» basili ve ensali basillerin hiç bir muafiyet ve tedavi kıymetleri olmayan saprofitler olduğu anlaşıldı. İnsan basilinden pek uzak ve çayırlarda otlar üzerinde toprakta tesadüf edilen ve kendilerinden hiç bir tedavi ve muafiyet ümidi beklenemeyen ve hiç bir muafiyet elde edilemeyen adi saprofit oldukları meydana çıktı.»

«1902 den beri arkasını bırakmadan kap-

[1] D. Med. Woch. 1904, 46.

[2] De Mediz. Woch. 1903, N. 50. Thrap. Mon. H. 1904.

lumbağa verem basilleri üzerinde biyolojik-bakteriyolojik ve seriri tetkikatına devam ettim. Ve bu basilin muhtelif cinislerini üzerinde tetkikat yaptım. 1904 te muhtasaran bildirmiştım ki [1] kendiliğinden veremden ölmüş kaplumbağa üzerinde ikinci bir verem basili cinsi üretmeğe muvaffak oldum. Bu basili nadir bir kara kaplumbağasından elde etmişim. Bu yeni cins 25 derece hararetin fevkinde neşvünuma bulmuyordu. Ve bütün evsafı hayatıyesine nazaran insan basilinden pek uzak görünüyör ve muafiyet ve tedavi muvafakiyetleri vad etmiyordu. Bu basil cinsi ile asladığım memeli hayvanlar Koch'un tüberkülinine karşı yine aksülamel veriyorlardı. Fakat ilk basil cinsi kadar çabuk ve tipik değil.»

«Kendiliğinden ölen kaplumbağalardan bir kaç basil dahr ürettim. Fakat bunların ekserisi 25 derecede neşvünuma buluyordu. Ve 30 derecenin fevkinde yaşayamaylardı.»

«Sonraki tecrübelerim için Yunanistandan gelme kır kaplumbağaları (*testudo graeca*) tedarik ettim. Bunlardan biri daha tecrübe edemedim 1906 kânunu sanisinde öldü.»

«Bunun uzuvlarından üçüncü kaplumbağa verem basili cinsi ürettim. Hayvan sandıkta tecriit edilmiş ve diğerleriyle aslâ temasa gelmemişti. Yem olarak kaplumbağaların alelâde yedikleri salatadan başka bir şey verilmemişti.»

«Fethi meytte her iki akciğerinde kısmen tecebbün ile yumuşamış düğümekler (nodules) görüldü. Bir çok yerlerde bu nodüllerin bir araya toplandığını, büyük mecamaalar yaptıkları ve bunların ortaları tecebbün etmiş, yumuşamış ve bu surette küçük oyukların (cavernes) teşekkül etmiş olduğu müşahede ediliyordu.»

«Mikroskopta tecebbün ederek yumuşamış olan kısımların fevkalâde çok miktarda hamıza mukavim basilden ibaret oldukları ve bunların arasında épithélium, mononucléaire, küreyvattı beyza, yuvarlak hücreler ve hücre enkazı görülmüyordu. Henüz yumuşamamış düğümeklerin épithéloide hücrelerden ibaret oldukları ve şurada burada dev hücreler (Riesenzellen) görülmüyordu. Bilhassa bu derenerin içinde hücre

inde ve dışında olmak üzere basiller bulunuyordu. Fakat yumuşamış kısımlardaki kadar çok değildi. Düğümekler ile tecebbün etmiş kısımlar arasında temamilen normal, basilden azade akciğer nesci müşahede edilmekte idi.»

Fethi meytin devam eden tafsilâtını tercümeğe lüzum görmeyorum. Burada vazihan görülmüyor ki kaplumbağa verem basili saprofit değildir. Saprofitlerden temamilen ayrı evsafı hayatiye gösteriyor. 37 derece hararete neşvünuma bulması *Calmette*'in zanni gibi insan verem basili karışmasının değil, kendi esas evsafı hayatıyesindedir. *Eriedmann* basiline ikinci bir hususiyetini de müellifin kendi ağzından dinleyelim :

«Kaplumbağa verem basiline tahmin etmediğim diğer bir vasfını laboratoarda tetkik ettim. Sıcak kanlı hayvaların zehirli (virulent) verem basillerile zehirsiz kaplumbağa verem basilleri aynı vasat üzerinde birlikte zer edilirse virulent basillerin zehirli tesirlerini kaybetmeyecekleri beklenebilirdi. Fakat tecrübeye hiç ümit edilmeyen bir şey husule geldi. Yani zehirsiz kaplumbağa basiller neşvünümada devam ettiler, zehirlilerin tekeşürüne mani oldular ve en nihayet onları imha ettiler. Şu halde kaplumbağa verem basili fevkalâde mühim iki hasayı nefsinde cemediyor :

1 — İnsanlar ve bütün sıcak kanlı hayvan için temamilen zararsız olmak,

2 — Sıcak kanlı hayvanlara mahsus verem basilleri üzerinde neşvünümalarına mani olucu bir tesir yapmak.

Demek oluyor ki kaplumbağa basili şifa vasıtası olarak vereme oğramış ensice üzerine bilvasıta yaptığı antijen tesiri yanında verem basilleri üzerine bilâ vasıta bir tesiri haizdir.[1]

Son zamanlarda *Prof. Enderlein* bu hasayı şu suretle izah ediyor; «Bütün tabiatda teeyyif etmiş bir kaidedir ki bir birine yakın neviler birbirile mücadele eder. Yabani fare, ev faresini, şark hamam böceği alman hamam böceğini imha ettiği gibi müşterek zer vasatında yetiştirilen *Friedmann* basilleri de *Koch* ba-

[1] «Die besiegte Tuberkulose», Verlag W. De. Gruyter, Berlin, 1931, sah. 11.

[1] Therap. M. H. 1904.

sillerini imha eder. Friedmann basillerininin hayati evsafını; Koch basilleri üzerine imhakâr tesirlerini zengin malzeae üzerinde tetkik eden bu maruf verem basili mütehassısı, *Tevfik Salim Paşa* ustadımız gibi kısaca *Friedmann* basili saprofittir diye kesip atmıyor, bilâkis diyor ki: «Emniyetle diyebilirim ki kaplumbağa verem basilleri hususî bir nevidir. «*Sclerothrix tuberculosis (Koch) Metschnikoff*» dan başka bir şey olmayan *Koch* basiline karşı *Friedmann*'in kaplumbağa verem basiline «*Sclerothrix anti-tuberculosis Friedmanni*» adını vermeği teklif ediyorum.» [1].

Bu mesrutatımla *Friedmann* basilinin adı saprofit bir basil olmayıp verem basilleri ailesi içinde hususî bir nevi olduğunu hiç olmazsa bitaraflar nazarında isbat edilmiş sayarak muhteram Paşanın makalesinde *Calmette* basillerine dair gözûme çarpan bir noktaya temas edeceğim.

Paşa Hz. Calmette basilinin zararsızlığını isbat sadedinde diyorlar ki (sah. 18): «**Filhakika atiyen de hiç bir laboratuvar usulünün bu basillere tekrar virusiyetlerini iadeye muktedir olmayacağını kimse iddia edemez.** Fakat hali hazır kadar bu sahada yapılan bütün teşebbüsler akim kalmıştır.»

Zannediyorum ki bu fıkranın birinci cümlesi-ki *Calmette*'in kitabında aynen mevcuttur. (Almanca tercümesi, sah. 181) *Calmette* basilinin sabit bir virüs olması iddiaile taban tabana zuttur. İkinci cümleye gelince B. C. G. nin tekrar virüsiyet kazandığını isbat eden şimdiye kadar 40 ı müteceviz tecrübeden mada en yeni bir tetkik olarak *Prof. Uhlenhuth*'in idaresindeki *Freiburg* hıfzı sıhha enstitüsünde B. C. G. nin tekrar virülansa avdet meselesini halletmek üzere ahiren yapılan tecrübenin «*Klinische Wochenschrift*» te neşredilen neticesinden bahsetmeğe müsaderelerini rica edeceğim.

[1] Die basiegt tuberculosis sah. 31

Tecrübeyi yapan *Prof. W Seifert* diyor ki: tekrar virülansa avdet meselesinin evvelden beri red ve inkâr edilmesi doğru değildir. Tekrar virülans kazanmak keyfiyeti bakterilerin hayati tezahurlerine dair nokati nazarla katiyen taarruz etmez. Hemen bütün bakterioloğlar «*Spaltpilze*» (*bactéries*) lerin uzun süren değişikliklerini devamlı tadilat olarak telâkki ederler. Fakat bakterilerin bir kaçının veya hepsinin kısmen veya tamamen eski haline avdeti ihtimali devamlı tadilat ta her zaman mevcuttur. *Freiburg* hıfzı sıhha müessesesi Berlin *Koch* enstitüsünden gönderilen B. C. G. «*Stamm*» ını tecrübeğe esas ittihaz attı. Mümkün olan bütün ihtiyati tedbirler alınarak hususî vasatlarda yapılan tecrübede B. C. G. kültürünü zehirli ve zehirsiz iki şekle ayırmağa muvaffak olduğumuzu söylemekte kendimizi sehiyettar addediyoruz.»

Mecnunlar arasında mücrüm tipleri

Dr. Mazhar Osman

16

Toptaşı bimarhanesinde çalışıyorduk... Toptaş yokuşunda bir çok kişilerin mutabak haricinde toplandıkları, polislerin koşuştukları söyleniyordu; bu her günkü gürültülere benzeniyordu, Müesseseye deli getirilmiyordu, mutlak bir cinayetti; nitelikim öyle imiş... Sokullu mektebinin hocalarından biri arkadaşını kasatura ile vurmuş, yokuş yukarı gidiyor ve polisler de arkasından koşuyormuş. Bir muallimin mücrüm oluşu tabii garip bir hadise idi; işin ne olduğunu anlamaya vakit kalmamıştı. Hadiseden pek az zaman sonra Üsküdar müddei umumisinin emriyle mücrüm Bimarhaneye gönderilmişti, müddei umumi daha ilk istievapta işin tabii olmadığını anlamış ve müşahedeye lüzum görmüş!..

Müddei umumiden şahidin ilk ifadesini, şahitlerin sözlerini, zabıt varakasını rica ettik. Zabıt varakası şöyle idi : «Bin üç yüz otuz dokuz senesi eylülünün onbeşinci cumartesi günü saat sekizi otuz evvelde Toptaşı mektebinden iki muallim efendinin yekdiglerini cerhetmiş oldukları, mecruh Mahmut Celâl Beyin Fakülteye sevkedildiğini, carih Cuma efendinin de Kapağızı karakol memurları vasıtasile derdest edilmiş olduğu haber verilmekle keyfiyet derhal telefonla Üsküdar müddei umumiliğine ve Polis nöbetçi müdiriyyetine bildirilmekle beraber carihin Atpazarı karakoluna getirilmesi lüzumu emredilerek berayı tahkikat mevzii mezkûre azimet olundu. Kapağızı muavini İsmail Hakkı efendi ile maiyeti memurları tarafından Atpazarı karakoluna getirilmiş olan ve karakola muvasalatımızda nöbet odasında oturmakta olduğu görülen carih Cuma efendi oldukça siyah yüzlü, kıvrık saçlı, uzunca boylu kaviyülbünye, çiçek bozuğu olup arkasında açık renk caket ve pantolon, beyaz frenk gömleği, ayağında bağlı fotin lâbis olduğu görüldü. Vakai cerh hakkında vaki olan suallerime karşı [bu sırada Üsküdar baş muavini bey vürut etmekle maznunu aleyhin berveçhi ati ifadesi ahzedilmiştir]:[Efendim ben diğer insanlar gibi bir anadan, bir babadan doğdum; mevlidim Adana vilayetinin Tarsus kazasıdır. Darülmualliminde okudum. Ahlâk ve telekkiyatı diniyemi öğrendim. Beşeriyet arasında kanlı oyunlar başladı.. Rumelinin gayrı tabii sükutu, Mısırın pek garip olan tezahuratı karşısında, hele Mısrda iken İngilizlerin bana karşı ika ettikleri mezalimi nasıl tadat edeyim. Ben ifademi kendim yazacağım, hem de kurşun kalemile yazacağım. Çünkü sen mustantik misin nesin, böyle iki tarafa hareket ediyorsunuz... Eğer siz de vazifenizi dairei adalette icra etmeyecekseniz bana söyleyiniz, hiç ifadede bulunmayayım.] demesi üzerine vak'a hakkın-

daki malûmatlarına leddülmüracaa dört sahifeden ibaret olan ve hattı desile muharrer ifadesi zabt ve tespit edilmiş, bad-hu Mektep müdür ve muallimlerinin vak'a hakkındaki malûmatlarına müracaat olundukta Celâl Bey namında bir muallim : — Bu gün alessabah Mektebe Mahmut Celâl Beyle gelerek birlikte oturmakta iken müteakiben carih Cuma efendinin de nezdlerine gelerek arkadaşı mecruh Mahmut Celâl Beye sefa geldiniz dediğini ve müteakiben bana ve Celâl Beye hitaben :—ben sizin ne hain olduğunuzu bilirim, sizin bana karşı hulûsiniyet perverde etmemekte olduğunuzu, yalancı, vicdansız olduğunuzu mütehevvir bir vaziyet alarak söylemesi üzerine carihî mumaleyhin şu tefevvühatına karşı bir mukabelede bulunmaksızın yerlerinden ayağa kalktıklarını ve bunun üzerine carih Ahmet Cuma efendinin Mahmut Celâl Beye hitaben: hele seni gidi alçak ! dedikten sonra hamil bulunduğu kirli kasaturayı ceketinin altından ve kılıfından çıkararak mumaleyh Celâl Beyin lâalettayin ve müteaddit mahallerine mezkûr kasatura ile başının müteaddit yerlerinden darp ve cerh etmeğe başladığı ve kendisi merkumun hareketi mütecasiranesine mani olmak teşebbüsünde bulunmuş sa da merkum pek kuvvetli pazısile mütehevvir bir vaziyette olmak üzere kendisine dahi saldırmak istemesi üzerine kaçmak mecburiyetinde bulunduğunu ve müteakiben mumaley Mahmut Celâl Beyin almış olduğu tehlikeli cerha neticesi olarak yere düştüğünü ve merkumun Mektep rüfeka-sından bir kimse ile ülfet ve samimi muşeretî, hukuku olmadığını, şu vuku bulan hadiseye pek hilâfi intizar olarak şahit bulunduğunu ifade ve Müdür ile diğer Muallimler carih ile mecruh arasında evvelce sebetmiş hiç bir macera ve hadisenin kat'iyen mevcut olmadığını ve Cuma efendinin illeti akliye ile malûl olduğu hakkında bir şey bilmediklerini yalnız mumai-

leyhin sükûti ve münzevi, bir vaziyet ile vazifesine devam edegelmekte olduğunu ve başka bir şey bilemediklerini müttefikân ifade eylemeleri ile ifadeleri zapt ve imza ettirilmiş, ve carihin esnal istievabındaki vaziyeti zahiriye ve bilhassa irat olunan suallere karşı muhalif ve vak'a ile münasibeti bulunmayan ahval ve mukaddema maruz bulunduğu sergüzeştten durü düraz bahseylemesi gibi esbabı mütead-dide delâletleri ile filhâl illeti akılla malûl bulunması mahsus bulunmuş olmakla derhal tahtı müşahedeye alınmış ilh. tarzında yazılmıştı. Kendisine sorulan suallere tahriren cevap vermek istemiş ve ifadesini kendi yazısı ile şu suretle vermiş: — Efendim, ben de diğer insanlar gibi bir anadan, bir babadan doğdum. mevlidim Adana vilayetinin Tarsus kazasıdır. İptidaiyeden darülmuallimine kadar okuduğum mekteplerde bana hep hep ahlâk, din ve kanunun icabatını telkin ettiler. Bunun haricinde başka bir şey taallüm etmedim; ruhum sırf bunlar dahilinde terbiye edildi; meselâ adet hari-cinde gidip benim birinin karısını veya kızını temellük etmem bin bir kere bin inaniyatıme kuvveti olsa da gayrı kabilidir. Bu böyle olmakla beraber beşeriyet arasında icadedilen bir kanlı oyunun (ki esası kalpten geçeni bilmek ve kalbi bir mknatisin hadidi idare etmesi gibi idare etmekten ibarettir) tavla zarı makamında alet gibi bulunuyorum. Bunu ben Rumelinin gayrı tabii sukutu, Mısırın garip tezahüratı, İstanbulun keza gayrı tabii tezahüratı, Refet Paşa tezahüratının mahiyeti caliyesi, Mısırda İngilizlerin bana yaptıkları bin bir türlü gayrı tabii muamelenin vücudu ile anladım. Bizim meselâ Mısırda dünyamın en büyük bir kumpanyası olan COOK kumpanyasına müracaat ederek vapore soruyorum; bana, bir ay vapore geldi gelmedi diye koca bir zaman beklettikten sonra ikinci mevki bileti yerine altı liraya üçüncü mevki bileti veriyor ve yarım İskenderiye

limanından saat üçte hareket edecek «filan» vaporemüz var diyor ben de o suretle hareket ediyorum; fakat İskenderiye dahil olunca bütün rıhtım üzerinde öyle bir vaporen vücudundan haber alamıyorum... Bu bilet bu kumpanyanın bileti ama! dediğim zaman mezkûr kumpanyanın şubesi ve İngiliz zabiti:— evet, fakat böyle bir vapore bilmiyoruz diyorlar ve ben altı buçuk saat rıhtım üzerinde dolaştıktan sonra beynelmilel bir vapore gösterildikten o vapore (Baronfale) benden hiç bilet sorulmadan ve hatta ısrar üzerine bilei olmadığı halde İstanbula kadar geliyorum; buraya geldikten sonra da halâ oyun kemafissabık devam ediyor ve nişanlım deyip kalbimde isim ve muhabbetini canımla beraber tutarak kendisi için intihar tasavvur ettiğim bir kız hiç münasibeti olmadığı halde Mektebin bodrum katında filişeniye uğrayor ve ben nişanlım diye devam ettiğim müddetçe bu fiil göya pezevenklik yaptırmakla olur, boynuzları gösterilerek yavaşı (söyleyiniz bir anı sikiyor sikişiyor sedaları işittirilerek icra ediliyor). Ben o zaman bu ruhumla beraber sevdiğim; kızı kurtarmak için akrabasının evini aradım; bulamadım. Onlardan Ali Bey namında bir zata sordum. Seni temin ederim, evdedir dedi. Fakat bilâhare yaptığım bir takım tetkikatı amika neticesinde bu filin muhakkak ve o kadının gebe olup bilâhare de bir çocuk dünyaya getirdiğini anladım; bu bir emri vakidir; benim bildiğim bir şey olacak dedim... Rızamla, namus belâsı başka bir yere savuşup gitmek üzere sükût ettim. Fakat ben sükût ettikçe onlar daha başka sahneler icat ettiler, yolda, gittiğim devairde, Mektepte peşimi bırakmadılar. İstinat ettikleri marûl zikr kuvvetlerle beni kahrettiler; nihayet yine bunların emrine iktifaen Tarsustan buraya beni kurtarmağa gelmiş olan akraba Emineyi, bana öldü bildirilen biraderim Hüsnü, hemşirezadem genç bir kadın olan Hüsnüye ve diğer

kalben alâkadar bulduğum Fikret ve Leman nam kadımları da aynı akibete ve aynı şahslar vasıtasile giriftar etmiştir. Kimi beş altı yaşta olduğu hale bağırtı bağırtı feryat ettire ettire bu halde duçar ettiler. Ben bunları keşfettiğim zaman maelesef o fil icra edilmiş bulunuyordu; şimdi bu adamın yaptığı hangi vicdan, hangi kanun, hangi dinin emri neticesi idi. Eğer ben bile bu emre cevaz verdi ise hemşiremin ve sairinin namusunu böyle heder etmek bilmem kabul edilir bir şey mi dir? bu adam pek küçük bir memur mu acaba! o ilk alıp gebe bıraktığı kızı ne suretle diğerinin elinden zaptetti. Bir mevlut günü bu büyük kuvvete istinat ederek bu fili irtikâp etti ve nihayet yine beni aynı tazyik tahtında takip ederek icra etti. Buna kanaati vicdaniyem pek salim bir surette var. Namusumun bu adamın müthiş kudretinden ancak bu suretle halâsını temin edebildim kanaat ve zannındayım ve binaenaleyh lüzumsuz tafsilâta tasdii mucip olmamak için, bu, beşeriyet arasında vaki olan bir oyuna istinat eden bir haksızlık olduğundan adaletin o suretle tezahür etmesi için heyeti hakimenin beynelmilel mevki afizde bulunmasından eşhas muhtermeden bu mel'un oyunun tahti tesirinde hareket eder kimse olmamasını istirham ederim. Tahkikat ekseri ahvalde ahvali ruhiyeye taallük edeceği için o yoldan yürütülmemesini ilâveî makal eylerim. Ben bu gibi düşüncelerimden dolayı bir mes'uliyet kabul edemem. Bu yoldaki körlüğüm, bu yoldaki körlüğüm de bahsettiğim bu kadar mukaddesatın mevcudiyetile sabittir. Binaenaleyh o mektebin bodrum katını ve isimlerini zikredeceğim eşhasın (mesela gebe olup olmadıklarını bir iz takip eder gibi) takip edip izharı adalet edilmesini ve indelicap bu izahattan başka daha hakkı kelamım olduğunu beyan ve arz ederim.]

15 Eylûlda cürümden bir iki saat sonra hasta Müessesede idi. Etrafına mütecessis

nazarlarla bakıyordu, arasıra derin bir nefes alıyordu, kolları göksünde çapraşık duruyor, sık sık esneyordu. İsmi ni yaşını sorduk: 305 tevellütlü olduğunu gösterdi. Babası Arapmîş, valdesi Sudani bir zenci.

— Pederimi Tarsusta bırakmıştım, sağsa yetmiş yaşında olacak; ben onu şimdi burada zannediyorum. Lâkin bilmem ki sağ mı? Mademki diğerlerini öldürdüler. Babam sabırlı bir adamdı. Hakaret görmeyince asabileşmezdi; anam cinnet geçirmiş!.. Babam her gece içki içerdii. Valde mi de on yedi seneuîr görmedim, o adam akıllı deli idi. Ben doğduğum vakit aklı başında imiş, sonra delirmiş!.. kendi kendine oturur, konuşur, arasıra evden savuşur, hatta Adana ya kadar gidermiş. Ben onu deli tanıdım. Temizliğine dikkat etmezdi, günden güne pisliği artıyordu. İki kız kardeşim vardı, biri evli idi, evlenenin bir de kızı olacak, onların hepsi burada, bir menbus girdabın dibinde telvis edildiklerini kulağımla duydum, (bunları söylerken esner) kusura bakmaym kaç gecedir uyuyamayorum da... Anamın akrabası vardı. İstanbulda... onun evine geldim, onlar beni mektebe koydular... darülmualliminde yetiştim, aliyülalâ derecede.... arkadaşlarımla iyi geçinirdim, hepsi beni severlerdi, ben de onları candan severdim. Elifbe okurken hocam bana bir tokat vurmuştu! hocaya bir hafta darğım durdum. Çünkü o tokat haksızdı, haksızlığa fenalığa isyan ederim. Mektepte darülmualliminde Müdavimin Cemiyeti diye efendiler bir cemiyet yapmıştı; adam kıtlığında bizi de reis.... ama kur'a ile... O sırada pilavım içinden sıçan pisliği çıktı, Muavine şikâyet ettim, — babanızın evinde daha iyi mi yiyorsunuz dedi. Biz buraya tahsil için geldik, babamızın evi mevzuubahs olamaz dedim. Bir hafta nihari devam... yani muvakkat tart cezası verildi. Başkalarının yoluna yanmak hep hayatta kısmetim!... Onların hepsini affettim; Benim affedemeyeceğim

namus mes'alesidir. Her derse çalıştım, parmak hesabıle şiirler de yazdırdım, tabii mevzu aşk üzerine... hayali aşklar.. Apdullah Cevdete *Dediye*. Bir fakir delikanlı zengin kızı seviyor; Molla Camı gibi gece gündüz seni düşünen vücudumun mayası sensin, uzaktan her kim peyda olursa seni zannediyorum diyorum. O zaman Mısırda idim. Mısır padişahına da bir arize ümidile manzume taktim eylemiştim. En adı muharrirlere fevkalâde iltifat edildiği halde bize bir hayrî dokunmadı. Her yerde bir aksi kuvvet bizi takip ediyordu. Mektepten çıktık.. Dramaya tayin ettiler, üç ay sonra Harp ve Sukut daha sonra Bulgarlara esir. Kavalaya gittik, oradan Hidiv vaporile Mısır'a... Arapça tahsil ediyordum. Mantık, beyan, bedi.. İşte o kadar... leazet alamadım; Mısır hayatı beni sıkıyordu; vak'a Medresenin vakıfları benim gibi kanaatkârları rahatça yaşatmağa kâfidir, Lâkin memleket hasreti.. Memlekette hizmet zevki..

Şimdiye kadar belli başlı bir hastalık çekmedim; küçükken çiçek, soğuk algınlığı, nezle oldum. Bir defa da yeis ile intihara kalktım; Tıbbi adliye gönderdiler, bu büyük bir haksızlık, (ellerile sıkıntılı ve utangaç bir tarzda oynar) intihara sebep aşk ve alâka kabilinden bir şeydi.. iptida röververle ölmek istedim, evdeki silahları kaldırmışlardı; sonra ustura ile nabızlarımı kestim. Şimdiki malûmatım olmadığı için nabzımı bulamadım, bir kaç defa tecrübe ettiğim halde kesemedim. Polis müdü-rüne gittim, beni Cerrahpaşa hastanesine gönderdi, orası da Ayasofya Müşahedehanesine... caniler arasında bir kaç gün yattım. Niçin yattığımı halen bilemiyorum, geldim eski vazife. İşte bir çenber ki günden güne daralıyor, bana nefes aldırıyor, beni boğuyor, bana dünyayı kap karanlık ediyor. Bu dediğim doğrudur, iki kere iki dört edercesine. Bu vurduğum adam en fena bir mahlûkta hiç bir

hakkı olmadığı halde manevi kuvveti elimden aldı, kadını gebe bıraktı. İşte halen aşağıdan sesler geliyor, istidmat ediyorlar, inliyorlar. Hemşirem, hemşirezadem, diğer bir hemşirem ve ailem hepsi hepsi bu herif yüzünden rezil oldu. Bir iki senedir bu sesleri işitiyorum. Doktor Bey, ben deli değilim, ben koca eser yazmış bir müellifim.. bu adam beni adım adım takip ediyor, benim için mukaddes ne varsa kirletiyor. Bunun elinden kurtulmak istedim, başka yere gitmek istedim; Maarif idaresi bırakmadı. Maarif idaresi de bu zülüm çevresine girmişti. Zaman olur, sen iyi bir muallim-sin diye iltifat eder, zaman olur bana surat asardı. Bu adam mutlak büyük bir kuvvetten istifade ediyor. Nereden bu kızları tanıdı, nasıl onları avladı? Nasıl kıvrım kıvrım eziyor, inletiyor. Maarif müdiriyetine eser taktim ediyorum, müdür huzuruna bile habul etmiyor, ona göz nuru döktüm; o hiç olmazsa bir kuru iltifatla gönlümü alabilirdi. Vurduğum Celâl Bey ehemmiyet verilecek bir adam değildi, o bu kara kuvvetin bir silâhı!.. fakir bir adam. Ne edebiyat, ne şetaret, bir köşede miskin miskin oturur. Bu adamı gördükçe kaçardım. Karşıma gelişi güzel çıkışını uğursuzluk sayardım; kirli idi;gözü önünde, uçkuru-nda idi. Bu adam benim sevdiğlerimin hepsini berbat etmiş. Bodrum katında gece gündüz seslerini iniltilele işitiyorum. Kendi hemşiresini çığırtgan koymuş. Birisi kulağımın dibinde hemşiremi inlete inlete becersin de ben sükünümü muhafaza edeyim? bu nasıl olurdu? görenle görmeyen çarpışabilir mi? o gündüz ışığında yürüyor, ben karanlıkta yuvarlanıyor;benim de gözüm görseydi intikam almasını bilirdim. Onu vurdum, ondan namusumun intikamını aldım, bu pek tabii bir hakkımdı... Bu kara kuvvet halka istinat ediyordu. Her yerde halk mağdurdur; o fenahlıklarını bir muvaffakiyet bir marifet diye yutturmağa

çalışıyor benimle uğraşmaması için bu kuvvetten şikâyet ettim, Mısırdaki Hıdiv'e bile şikâyetler gönderdim, kimse dinlemedi. Nihayet bir kirli kasatura hıncımı aldı, öldürünceye kadar onunla vurdum vurdum, vurmağa çalıştım.

—Hoş geldiniz, nereden geldiniz diye sordum Bayram tatilini Bursada geçirdim dedi. Hemşirem benimle beraber mi dedi. Elhainhaif; sap sarı kesildi. Pis adam, yolda bile sikine baka baka yürür. Epi vurdum, kaç tane bilmiyorum, ölüp ölmediğini bilmiyorum. İtikamım ondan ibaret! Ölmediyse daha iyi. Mutlak öldürmekle itikam alacak değilim, o kadar vahşi değilim, bu kadarı kâfi? Mazhar Osman Bey, siz beni tanıyor musunuz? Beni her kes tanır. Bu dünya koca bir tavla ve içinde iki zar. İşte o benim. Beni her kes oyunlarına alet etti. Bence gözle bakmak haklıdır Cenabı peygamber birisinin karısına vurulmuş, illallah diye boşatmış almış. Bence bu bir cinayettir, böyle bir cinayetin amili ben olamam. Bir çocuk bile beni idare eder. Manyatizme iğneyi oynattığı gibi bu adam da beni oyuncak etti. O kız için ben intibara kalktım, kolumu kestim; onun yüreğinde de bir aşk varsa fedakârlığı nerede? Kolunda bir çizgi yok. Cerh çirkindir, lakin namus ta mukaddestir. İki senedir beni İzmir, Boğaziçine yollayın diye yalvardım; aldırın olmadı. Sokullu mektebinden şikâyetin neye diyorlardı; kız kardeşimi beceriyorlar da onun için mi diyecektim!.. Bayram tatilinde Bursaya gidiyorum diye yalan söyledi, binanın alt katında bodrumda idi. Bir türlü gizli kapısını bulamadım.. Bu herifin adı Celâldi, sevdiğim kızın babasının ismi de Celâl.. Bu adamın bir de ressam Celâl diye bir arkadaşı vardı. O bulunmadığı vakit bu onun rolünü yapardı. Lâkin asıl canı bu vurduğum domuzdur; Ressam Celâl da kendi kız kardeşini korumak için bu herifin elinde oyuncak!..

Çoktanberi yemekten içmekten kesildim, rahat uyuduğum yok, namusuna taarruz edilen hemşirelerimin, sevdiklerimin iniltileri, serhoş kakhahaları... arasıra ben de içiyordum, çünkü canım sıkılıyordu. Torpil balığı gibi bende de galiba her şeyi çekmek hassası var. Bunu Mısırdaki anladım. İngiltere hükûmeti mitralyozlarla halkı kırarken Mısırda girdim, ben girer girmez mitralyozlar durdu, her kes işle gücile meşgul oldu. Bir buçuk milyon fellah şarkı söyleyerek, göbek atarak önümden geçti, geçerken manalı bir tarzda yüzüme baktı. Ahmet Efendi meşhur diyorlardı (ismi Ahmet Cumadır) Ben adeta Merihten gelmiş bir adam gibi idim. Orada bir mezarlığa girdim, Fatiha okumak istedim. Polis geldi, iki saat beni isticvap etti. Vakıa şair değilim; Lâkin geceleri mezarlıkta oturmaktan çok hoşlanırım. Çocukluktan beri nereye gittisem inkişap oldu. Bir tavla zarı ki altınmı, gümüşümü oynayan da bilmiyor. Şahsıma hücum edilinceye kadar sabrederim, sonunda ben de hücum ederim. Tarihte devr devr kahramanlık vardır; lakin değişmeyen kudsî bir şey vardır ki aşk. Aşk telvis edilmez. Bir kadının yeğâne kuvveti cazibedir. Bu herif Landrodan beter. Mavi sakalcağız eline geçeni mahfedermiş, keşke bu da kesse ve yok etseydi; berbat edip bırakmasaydı!... aşk mukaddestir, şehvet istinna ile de izale edilebilir, şehvet için insan böyle berbat edilirmi?...

Hayatta daima zorlukla karşılaştım. Aşk bir insanın efendi mi? bir kızı sevmiştim; o bir efendi kızı, ben bir köle yavrusu olduğumu düşünmeden gönlüm kaydı, nasıl olsa kuvvetli kollarımla çalışır, onu geçindiririm diyordum. Sonra anladım ki bu kadını mes'ut yaşatmak için çok para lâzım. Her yere baş vurdum hatta Vahdetin zamanında saraya da... Yine kolayımı bulamadım, intihara karar verdim.... Çekmecenin gözünde röverver vardı, almışlar.

Ustura ile hayatıma nihayet verecektim. Ben ilmi eşya hocasıyım, ilmi teşrihin de büsbütün cahili. Şah damarımı bulamadım. Ben kızı çıldırması seviyordum. Onun da beni sevdiğinden eminim. Çünkü bende bir kuvvet var, ben adeta bir zar gibi bir şeyim.. hayat oyununda rolüm pek fazla imiş. Köprü üzerinde durur, geçen adamlara bakarım, bu adamlarla fikrim arasında münasibet görürüm. Mısırdaki bindiğim tramvayların lambaları kırık, ayak atar atmaz ihtilâl duruyor, mitralyozlar susuyor, fellahlar göbek ata ata bana bakıyor. İnsan cemiyetinde benim bir fevkalâde yerim var, lâkin nedir bilemiyorum. Mustafa Kemal Paşaya, Sultana, Londraya, Lozana, Moskovaya, İtalyaya, Amerikaya mektuplar gönderdim. Yedi senedir işkenceler aradı kesilmeksizin devam ediyor. Manyatizma, ipnotizma..... rumuzla anlatma.... ben hepsine katlandım, meselâ bu kızı şiddetle sevdiğim halde öldürmedim, kendimi öldürmeğe teşebbüs ettim, lâkin ona hayır.. hükümetten, asılmaktan korkumdan değil, ancak mukaddes namusum müsaade etmiyordu... koluma piçakla vurmuşum. Kolumdan kanlar aka aka Yıldız sarayına gittim. Çenberlitaş karakolunda polisler sergüzeştine ağıladılar. Terbiyemiz icabı biz bir dilek için büyüklerin kapısına gideriz, Saraya yalvaarmağa gittim, Sultana bu kızı bana al diyecektim, huzura sokmadılar. Onu benden kurtarmak için, daha doğrusu ben diye başkasına vermişler; lâkin onun gözü bende... her gece kurtular, mektebin bodrumuna kadar gelirmiş ki beni görebilmek için.. daima nûmayişler, kadın erkek karma karışık bir kafiye Yeniçesmede gözümün önünden yaşa naralaları geçiyorlar. Bir çok paşalar, onlardan sonra o kız da geçti. Benzettim mi,eminim, hayır!.. İşte yanıma oturdu,akrabasından birisi de bana bir şeyler söylüyor, hep telkin!... O sırada önümden bir sedye geçirdiler; içinde bir kadın

vardı, gözleri yaşlı. İçimden bir telkin: bu geçen sevdiğin kadın; bu şekle konulmuş berbat edilmiş senin zavallım.... diyordu balta ile tecrübe ettim koca duvarları yıkmak, arkasında geçen faciaları gözümle görmek istedim, bütün gece sessiz ve ıssız mektepte divarları, yeri dinledim, evet bir çok sesler işitiyordum. Sevgilimin sesi, kız kardeşlerimin, tanıdıklarımın sesi.. hakarete maruz kalan sevgililer, iffetleri tecavüze uğrayan biçareler.. ben se seslerini işittiğim halde bir şey göremiyorum, karanlıkta sersem bir kuş gibi duvardan duvara kendimi vuruyorum, mutlak uzaklardan bir yol bu mektebin altına geliyordu, bu mektebin altı kurunu vusta derebeylerinin bir işkence yeri idi; mutlak... ah bu kadın gebe kalıyor, araba yanında gördüğüm bebeğin onun çocuğu olduğuna iman ediyorum, artık o herif sevgilime hâkimdir, kadıncağız ıztıraplar içinde bu çocuğu doğuruyor. Kurtarıktan sonra ailesine götürüleceğine söz veriyor; hepsi yalan; artık ben bu kadından vaz geçtim, başkası tarafından telvis edilmiş bir iffetin bana hayır yok. Bu kadın yine gebe.. bir kere de Parkta yanıma geldi, oturdu. Ne münasebet diyeceksiniz.. eminim, oydu.. bana bir telkin: kıyafeti değiştirilmiş sevdiğin diyordu. Vak'a gecesi yine mektepteki mahzenden acı acı sesler geliyordu, doğuran bir kadının sesine benzeyen... gebe iken de seni tecavüze uğrayor. Ah maskara herif. güvendiği manyatizma fenni ile kalpten geçen şeyleri öğreniyorlar, insandan intikam alıyorlar. Görürsünüz, mürâi tavırla yanıma gelirler, dost sanırsınız. İçeriden bir duygu bu gösterişe inanma, bu bir canavardır, senin en mukaddes şeylerine taarruz eden bir hayduttur der.

Aramızda hiç bir şey geçmedi, ne açıkça döğüşme, ne de söz atma... o bir şey bilmez görünüyor, rol oynuyor, ben bütün fenalıklarımı hissediyorum, kanaat getiriyorum... Eminim ki

bu adam beni mahvetmek istiyor. Meselâ terbiye hakkında bir eser yazdım, Maarife verdim, Maarif müdürü Saffet Bey pek beyendi; tebrik etti; mükâfat kazanacağımı söyledi. Maarife eserimin ne olduğunu sormak için ne kadar gittim. Müdür bazen nezaketle cevap verirdi, çok defa surat asmağa başladı, kitabımın verilmesini rica ettim, onu da gaspettiler, vermediler, bu ne demektir? bir oyun oynanmıştı!.... Bulgar bir haftada Çatalcaya gelmiş, türk ordusu balkanlılara mağlup olmuş diye sayıialar çıkardılar, bu adamın oyunu! Dünyada böyle şey olur mu? ben Kâmil Paşayı bile bir hristiyan sanıyordum. Vurdum, iyi ettim vurdum. Sevgilimi elimden alan, kız kardeşimi bağırta bağırta berbat eden bu ahlâksız şu kadar cezayı kanunlarımız çok mu görürünüz? Niçin hükûmete müracaat etmediniz mi diyeceksiniz? Kanun böyle haklı şikâyetleri feryatları dinler mi? şahit arar, avukat ister!... Bense zavallı bir mektep hocası!.. En göze batan hakkımı bile alamayan bir kimsesiz!... Mahkûm mu olacağım, eminim ki hayır!.... bitaraf ve adil bir mahkeme beni mahkûm edemez. Olsam da ne olur, çektiğim azaptan daha büyüğünü kanunlarımız yaratacak değil ya... ne talih... yirmi beş sene ilim ve fazilet öğrenmek ve öğretmek için çalış, sonunda katil ol!.. Tefik Fikretin dediği gibi hür yaşamak için ebedi hürriyetten mahrum kalmak... Rica ederim beni buraya ne diye müşahedeye getirdiler. Ben kanunla karşı karşıya olmak isterim, beni buraya koymağa kimsenin hakkı yoktur. Tecavüze uğrayan kadınları getirtmek güç bir şey değil, bir kısmı kız ismi altında gebe...bodrum katı da gözden geçirilse cinayet eserleri görülecek..

Ertesi gün: günlerim saatlerim eskisi gibi geçiyor, aynı kanaati taşıyorum, aynı sesleri işitiyorum. İmarethane tarafından, yer altından sesler geliyor; Mektebin altındaki mahzen ile

bir irtibatı olsa gerek!... Bu adam delimi, akıllı mı diye tecrübe ve müşahede ediyorsunuz. Ben az değil, çok akıllıyım iddiasındayım. Bir adam insanların kanunlarının çirkin bulunduğu bir kabahatı irtikâp ederse mahkemeye gönderilir, timarhaneye değil... bitmez tükenmez zulumlardan biri daha... ömrümde kumarhane bilmediğim halde bana kumarbazlık isnat ediyorlar. Haklı olduğuma o kadar kaniim ki ben bir keyf için yıkılmış namusların intikamını aldım; Ben o ezayı çok geciktirdiğime müteessifim. Ah o emel'unda ne kuvvet vardır büseniz... hükûmetiniz mahzenleri süsletmiş, döşetmiş bu sefillere haclegâh yapmış.. Bir sene yemedim içmedim memlekete gitmek için beş on para biriktirdim; bu adamın manyatizması ile parayı vaporda çantam içinde unutmayayım mı? şimdye kadar ilk defa vaki olan hadiseler..Bu herifin karanlıkta oynadığı kanlı oyunları meydana çıkarmak için ne kadar uğraştım. Hiç bir detektif böyle bir iş için benim kadar yorulmazdı. Sesin nereden geldiğini anlamak için kapı deliklerine sigara kâğıdı yapıştırdım, üzerlerinde parmak izi bulamadım.. o halde sokak kapısı açılmadan binanın içine giriliyordu, nereden?.. bir gün sokakta birisi bodruma açılan lağım kapısı diye bir kaç kapı gösterdi. O zaman bir bodrum katının olduğunu ve işlerin burada yapıldığını anladım. Bunlar iki kere iki dört edencesine müspet şeyler!.. bir kere o kadımı gebe diye işitiyorum, dokuz ay geçiyor, çocuk doğmuş olacak. Aşağı yukarı kırk günlük yine gebe! çocuğun babası bu Celâl Bey... Evde büyük Celâl bey rolünü oynayacak, kim bilir kızın babasını da öldürecek... bunlar Galile mes'elesi, hatır için dünya dönüyor denmez ya... bu adam her kesin nazarında ne olursa olsun benim için şenidir,Sultan İbrahim de bir padişahı, lâkin seni ve adi bir adam. Bu adamı da pazara çıkarsanız on paraya almam.

Ben bir tavla zarı ne kadar suçlu ise o kadar kabahatliyim. Beni burada tutmak bir zulumdür, bana mecnun demek bir hakarettir ; beni ne tutuyorsunuz ? bırakınız mahkeme önüne çıkmam.

Mektebin müdürü , Cuma efendi hakkında şu suretle şahadette bulunuyordu : Kendisinde cinnet yoktu, lâkin son zamanlarda fazlaca durgundu, Muarife müracaat etmiş, beni Kavaklara yollayınız demiş, mecruh Celâl Bey Bursada idi. Perşembe günü akşam üstü vapordan çıkmış; adamcağız mektebe gelir gelmez başına kasaturayı vurmuş.. Mektepte asker ve izcilerin kasaturası duruyormuş, kasaturayı almış !. Bir kaç gün evvel ben de, Maarif müfettişi de dersinde bulunduk, hiç bir falsosunu hissedemedik..

Vak'aya şahit olan resem muallimi diğer Celâl Beyin ifadesi: Münzevi idi, kimse ile konuşmazdı, son zamanlarda selâm bile almıyordu, lâkin hepsi o kadar... Kadıköyde Refet Paşaya yapılan nümâyişe her kes iştirak etmişti, o bulunamamıştı ; Göya yarı yoldan dönmüş; Mevlutlara, cemiyetlere gitmez.. mevlut iddiası, Mehlika Sultan gösterilmesi, mühürü diye zikrettiği tamamen saçma... böyle şeyin aslı faslı yok.. cinayet sabahı Mehmet Celâl Beyle beraber Mektebe geldik, arkamızdan odaya Cuma Efendi girdi. Sefa geldiniz dedi.. siz de Bursada beraber mi idiniz dedi?.. her gün mektepte olduğumu söyledim. Siz alçaksınız, vicdansızsınız dedi. Şaşırık kaldık; mecruh Celâl Beye: hele sen pek alçaksın! diye sakladığı kasatura ile vurmağa başladı, arkadaşım ilk darbeye yere düştü. Cuma ne yapıyorsun, polis yokmu diye bağırarak kaçtım.

Cumanın ressam Celâl Beyle müvacehede: Bunun rolü çok büyüktür, müdürden büyük... isminin Celâl olduğundan istifade ediyor. Mektepte bir kalabalık vardı, baş örtüflü bir kız içeriye sokuldu; kuvvetli telkin tesirile

yerimden kımıldayamadım; bu kız o idi, kızcağız beni bir defa Cumanın yanından geçiriniz demiş. İşte bu kız vurduğum Celâlin şenâatına çarpıldı, kırk günlük gebedir, ben ona kıymadım, kendimi vurdumdu, bu adama ben merhaba demezdim, müdürün yanında resmî görüşürdüm, hiç hatır etmezdim. Belimden göya muayene için su aldılar, bilmem niçin bu muayeneye lüzum gördüler; Bu ameliyeden sonra bir baş ağrısı geldi ki tarif edemem. .. fenni işkence... burası tecrübe yeri... müşahede yeri değil... dünya ile alâkama kestim... bin dertli adamlar içindeyim: ben kasatura ile vurdum diye bana bu işkenceler yapıyor da bana havale olunan kasaturalar nasıl cezasız kalıyor ? ben hükümetten ve Mazhar Osmandan bitaraflık isterim, hak ve namusu tanımanızı isterim. Ben bir kız sevdim, bu kabahat mı ? o bizim efendimizin kızı idi, valdem onların azat edilmiş cariyesi idi. Ben onu sevdim, perestiş ettim, fakirliğim yüzünden alamiyacağımı anlayınca intihara kalktım, lâkin elim eline dokunmadı. Tecavüz eden odur, gebe bırakan odur, hemşiremi berbat eden de o... bütün beşeriyet aleyhinde. Bana oyun yapılıyor. Bu oyun yüzünden ben kaybediyorum; meselâ ben Rumeliyi canımdan çok severim. Bana inat Bulgar taraftarı Kâmil Paşa sadrazam yapıyor, huduttaki askeri çekiyor, Bulgar kazanıyor. Beni koşu mahalindeki at gibi oynatıyorlar, benimle bahse tutuşuyorlar.

Bir ay sonra: Beni müşahede kısmından timarhaneye verdiniz. Sizin gibi fen adamı büyük zatların beni himayesi icabeder, bu mantıksız müthiş oyun nedir ? bu binada da iki kere iki dört ederce akrabamın gizlendiğine eminim. Celâl Efendi kurtulmuş, memnun oldum. Katil olmaktan kurtuldum. Artık ben buraya girdikten sonra... mecnunlara deli diyemem. Kim bilir o biçareler de ne oyun kurbanı olmuştur. Bu oyunu idare eden adam kendini göstermemeğe çalışıyor İmarethane

ciheti aranmalıydı, belki vakıt çoktan geçti. Mecruh Celâl şu dakikada ya kadınlar cihe-tinde veya ikinci koğuştadır. Bir kişinin değil yirmi otuz kişinin sesini işitiyorum, bana kitap veriniz, okuyayım, vakıt geçireyim.

19 Kânunusani 340 :

Yine sesler var, lâkin onlara karşı aynı tesiri göstermiyor; Hastanede yazılar yazar, resimler yapar, yazıları ve resimleri pek iptidai şeyler.. yazılarında cümleler tam değil; yan yana noktalar, taaccüp işaretleri çok.

— Bu sesleri duydukça bazan hırafe diyorum, sonra yine inanmağa başlıyorum; oyunlar, mitralyozlar, Rumeli hikâyesi benim düşüncelerimin icadettiği masallar. Vak'alar hakikat, lâkin izahları saçma... zaten öyle olmasa beni deli diye burada alkoymazdınız. İstiklâl mahkemesine veya mahpusa gönderirdiniz, lâkin neye mecnun dediniz? beni kurtarmak içinmi? vicdanınıza sorunuz, ben deli miyim.. Mahmut Celâl Efendi hakkında o zaman kanaatım tamdı. Şimdi şüpheye düştüm; ya aldanmış sam, ya doğru değilse diyorum, lâkin bu cinnet mi? Düşündüklerimi tekrar eden bir ses işitiyorum. Adeta mabetlerdeki aksi seda gibi. Bin kişiyi itham edeceğime kendime evham isnat etsem daha doğru olmazmı? Lâkim mâdemki akrabam sağdır; dört aydır kimseden ne ziyaret, ne mektup.. meslekdaşlarımda gelmiyor, ben deliyim, ben hastayım, bana hatır sormak ta yok mu? Ah ben nelere inanırdım... Binlerce kişi yer altına neye saklansın, ben kimim ki bütün dünya benle meşğul olsun; kardeşlerim bu gün karşıma çıkarsa Merihten gelmiş bir adam gibi şaşalayacağım...

16 Şubat 340 :

Neş'elidir, her vizitede karşıma çıkar, elini uzatır, iyileştüğünden bahseder:—Müsaade ediniz, doktor bey, artık çıkayım... ne gibi bir mahzur görüyorsunuz serbestim için.. cürmüme bu kadar ceza kâfi değilmi? mecruh da iyi olmuş,

işine gidiyormuş.. affıumumi ilan olundu! Millet yüz seneye mahkûm olanları bile affetti, hapishanelerde adam kalmadı. Cümhuriyetten evvel cürüm yapanların hepsi affa mazhar oldu. Mahkemeye gitseydim ne ceza verecekti. On sene mi? hayır.. katil kastile olmayan cerh için bu kadar ceza verilmez. Mediha hanımın katiline dört sene verilmedi. Cinneti kabul etmem. Beni niçin saklıyorsunuz, kimseye göstermiyorsunuz, müddei umumiye çıkarmıyorsunuz. Âlemin boğazına sarılacak kadar mecnun-muyum; ben vak'adan sonra Karakola gittim, zabıtaya teslim oldum, Timarhaneye değil... Hükûmet mecnun olmadığımı bildiği halde haksızlık etti, beni buralara kapadı.. Yerimiz mahkeme idi, adalet, birbirimizi karşılaştırmaktı. Ben deli değilim, carih isem affıumumi var beni bırakınız. O halde ben halâ bir zulme kurbanım. Siz burada hem müddei, hem müddei aleyhe, hem hâkim, hem şahit mevkiinde duruyorsunuz ki bu adalet değildir. Ses işitiyorsunuz diyorsunuz..koca bir cemmi gafirin sesi işitilmezmi; hem bağırıyorlar, hem işitme. Bu olur şey mi? bana sâkin bir yer temin ediniz, akşama kadar taşlar üzerinde dolaşmaktan usanıyorum.

16 Teşrini evvel 340 :

Ses işitiyormusunuz? —Etrafımdaki delilerin gürlütüsünden başka bir şey yok. Eskiden işittiklerim alâm ve adgas kabilinden şeyler. Geldiğim günler sesler devam ediyordu. Her tarafı yokladım, kireç kuyusunda kapı var zannemiştim; Halbuki ne kapı var, node bir şey.. Son sözü fen söyler. Tarustan biri geldi, hepsi hayattaymış; Biraderin bir karpuz dükkânı vardı, yanmış, kendi derdine düşmüş, oradan ümüt te kesiliyor; Beni buradan kim kurtaracak... (hasta kocaman bir sakal bırakmıştı) Rica ederim sakalına ilişmesinler, buradan çıkarsam belki.. burada sakallı kalmak istiyorum, tarak ve sabun alsınlar, lıfzıssıhhaya

riayet isterim. Yedi senedenberi tevali eden hislerim bana her şeyin mahiyetini anlatmağa kâfi. Siz istediğiniz kadar bana mecnun deyiniz, ben ne mecnundum, ne mecnun..bu da bir oyun... düşmanlarımın tertip ettiği bir tuzak... Hükûmete musallah kuvvetlerle beni buraya deli diye teslim etti. Şikâyet edecek başka makam yok ki.. benden dünyaya ne fenalık gelir, derviş bir adamım, Memleketime gideceğim, hiç birinizi görmeyeceğim. Bu adam kespi afiyet etmiştir diye neye rapor vermiyor, neye Hükûmete teslim etmiyorsunuz? (Hasta hamam yapmak istemez, temizliğine eskisi gibi dikkat etmez; ekseriya sinirlidir).

6 Ağustos 340:

Yeni neler var? — İnsanın hayatında saçma biter mi Doktor? hepimiz her dakika kim bilir ne kadar saçmalıyoruz. Açıkta yapanlar deli diye Timarhaneye tıklıyor. Gizlemesini bilenler akıllı diye geçiniyor. En ciddi adamın zamirini tahlil ederseniz ne saçmalar bulursunuz. Meselâ siz şurada vekarla oturan ağır başlı, kâmil bir zatsız, bir de sizi evinizde görmeli.. kim bilir, ne çocukluklar yaparsınız. Bismarkın hayatını bilmez misiniz?

Sesler ne halde? — Bu sıralarda hiç işitmiyorum, yavaş yavaş kesildi. Nasıl duyduğumu, nasıl başladığımı bilmiyorum ki nasıl bittiğini anlatabileyim..galiba fikir kendiliğinden aksil-amel yapıyor, hâriceten ses gibi geliyordu.... O seslerin hakikat olduğuna inanmamağa başladım. O sesler hastalık olmasaydı sizin gibi fenni yüksek, ahlâkı yüksek, kimseye fenalık yapmayan, fenalık yapmak isteyenlere bile uluvvü cenapla mukabele eden bir adam beni buraya kapamaz, burada tutmazdı. Elbet bir şeyim vardı ki..

Heşşirenize taarruzlar? — Bunlarda evham ve hayalât! kimseye taarruz olmamış, ailemden mektup aldım sefalet içindeyiz, bize para gönderiniz diyor, heşşirem yazıyor.

Balkan muharebesinde o seri mağlubiyetimiz, talii harp ve ihmalimiz...

928 senesinin nihayetine kadar Cuma efendi ara sıra kendi kendine söylenir, muslukta saatlarla yıkanır; Kimseye şimdiye kadar ne elle, ne dille sataşmamıştır. Yemeklerini yer, uykusunu uyur. Daima ya Kalemde çalışmasını veya ayrı bir oda ister. Bunun da Toptaşı bimarhanesinde temini imkânı yoktu.

20 Eylül 341: Yine bir az asabi idi, mutat neşesi yoktu: — On senedir o sesler geliyor, harici vücudunu da göremiyorum. Evvelce ehemmiyet vermiyordum..Mısırda başladı, Fransason cemiyetinin bir marifeti, bir manyatizması olsa gerek.. siz Doktor bey bitaraf olmanız. Yanımızdaki doktorlardan biri bu me's'ele ile alakadar.. galiba onun hatırı için tutuluyorum. Tabii yine o sesleri duyuyorum. Lâkin eskisi gibi beni kızdırmıyor. Cümhuriyet oldu, inşallah ramazanda affrumumü ilan olur da çıkarız.

Hastanın itticahı yolundadır. Gazete görmediği halde günü, ay ve seneyi, senelerin değiştiğini, Cümhuriyet olduğunu ve Reisi Cümhuru bilir.

6 Teşrinisani 1926: — Bir ermeni hasta sizi vurmuş, çok teessüf ettim. Burası timarhane... çok cesursunuz, bir hademe sizden evvel yürümelî, kapıdan siz evvelâ geçmemelisiniz. Muharebe meydanında bir kumandan gibisiniz. Hademeye tarruz az olur, olsa bile siz onu üç günde iyi edersiniz. Sayenizde iyi oldum... vakia yine o sesleri işitiyorum, ama eskisi gibi rahatsızlık vermiyor. Ben on sene bu seslerle yaşadım, bırakınız Mısıra gideyim..

Toptaşı kapanmış, hastalar Bakırköyüne nakledilmişti. Cuma Efendi orada daha sakin ve münzevi bir hayat yaşıyordu, yazılar yazıyordu, adi defterlere resimler yapıyordu, resimleri bir çocuk gibi renkli kalemlerle boyuyordu. Fransızcaya çalışıyor, vazifeler yapıyor, hatalarının tashihi için Doktorlara müracaat ediyordu; adeta bir mektep çocuğu hayatı yaşıyordu. Sakallarını traş ettirmişti, lâkin o fazla yıkanmak, devam ediyordu. Artık ne yer altında, ne yer üstünde ses vardı, bir şey

işitmiyordu; kendi kendine konuşmuyordu. kendisine bir bahçe ayırmış, bir kulübe, bir set yapmış, bağçesini kazıyor, çiçek ve sebze yetiştiriyordu. Hükûmetin verdiği tekaüt maaşı epi birikmişti. Ailesinden mektup alamadığı için müteessirdi. Bir kaç defalar Tarsusta kimler kaldığını öğrenmek için resmi delâletimi

rica etti. Hükûmetten kardeşlerinin adreslerini öğrendik. Cuma Efendinin serbest kalmasında artık bir mahzur görmeyen ihtisas hey'eti müddei umumiye iadeye karar verdi. Mütereddi zemin üzerinde bir paranoyya hecmesi bu seyri marazi takip etmişti...

Muktebesat ve tercemeler

Ihtiyarlık kaşıntısının tedavisine dair

H. Abelson - Leipzig (Dermat. W. 1931, No. 46 s. 1775)

Müellif, 6 aydanberi ihtiyarlık kaşıntısından müztarip hastalarından 12 tanesini **Lacarnol** ile tedavi etmektedir. İlk 15 gün yevmiye ağız tarikiyle 3 defa 12 şer damla veriyor, haftada 2 defa ise 1 er sm.³ zerkediyor. 6-7 gün zarfında hastaların 8 inde kaşıntı mühim bir derecede azaldı ve 18—22 gün sonra tamamıyla geçti. Diğer 3 hastada **Lacarnol**'ün tesiri ancak 15 günden hissedilmeğe başladı. Ondan sonra müellif, miktarı günde 3×8 damlaya indirdi ve 3 hafta müddetle haftada 2 defa birer sm³ zerketti. Bu hastalar bir ay nihayetinde kaşıntılarından kurtuldular 3üncü haftadan itibaren mevzii tedavinin tatbikine ihtiyaç yoktu. 12 ci hastada 6 hafta devam eden uzun bir tedavi bile kat'i bir şifayı temin edemedi, yalnız rahatsızlık azaldı. Bu hastada **Calcium** bile tesirsiz kalmıştı.

Bu memnuniyetbahş neticelere istinaden, müellif ihtiyarlık kaşıntısının tedavisinde **Lacarnol**'ü tavsiye ediyor.

Cynécologie'de Avertine 1000 müşahede üzerine

Young-Edimborg (Brit. Med. Journ. 1931 N. 3700 s. 1026).

Yalnız ether ve ya Chloroforme ether narkozu ile ameliyatta yapılan ölüm nisbeti, Young'a nazaran % 1,9a çıktığı halde (1799 vak'a), yalnız Avertine kullanılmış olan 1000 ameliyatta 5 vefat, yani % 0,5 ölüm nisbeti görüldü. Bunlardan hiç birisi Avertine'e atfedilemez. Kan tazyiki çok defa mühim bir derecede, yani 20-30 milimetre civaya kadar iner. Hypotonique'lerde tazyikin bazen 1000 milimetreye kadar indiği görülmüştür. Fakat bu hal hiç bir vakit endişe vermemiştir. Tazyik ekseriya kendi kendine ve ya ether itasından sonra tekrar çıkar. Bundan dolayı evelce çok kullanılmış olan Ephétonine enjeksiyonlarının istimali hali hazırda lüzumsuz telekki edilerek, gittikçe azalmaktadır. Teneffüse arız olan rahatsızlık dahi merak edilecek bozukluklar teşkil etmez; icap ederse acide carbonique vermek suretile bu hali geçirmek mümkündür. Pek ziyade baş ağrıları Pyramidon ile izale edilebilir. Muhtelif şekilde gynécologique ameliyat için yapılmış olan 1000 narkozda, Avertine'e atfedilebilecek ani ve ya muahhar zararlı tesirler görülmemiştir.

TÜRKİYENİN BÜTÜN

MUHTEREM DOKTOR BEYLERİNE

Eğer bizden nümuneler, tıbbi edebiyat ve diğer fenni neşriyat almıyorsanız, buna sebep adresinizi bilmediğimizdir.

Adresinizi hatta bu gün

Merkez Postanesi, Posta Kutusu 165, İstanbul'a bildirmenizi ve adresiniz değiştiğe iş'ar etmenizi rica ederiz.

ISTITUTO Naz. Med. Farm. SERONO

Salih Necati müstahzarları

Bahçe - Kapısında Salih Necati eczanesi az zamanda hekimlerin ve hastaların teveccüh ve rağbetini kazanmış ciddi bir müessesedir. İlaçları saf ve taze, eczacılığında gayet dikkatlidir. hastalara kolaylık olsun diye açtığı laboratuvarında her çeşit tahlillerde yapılır. Hekimlerimiz hastaları için fenni gözlük bile bu müessesede bulabilir. Salih Necati Beyin faaliyeti müstahzar imaline kadar tevessüs etmiş ve piyasamıza cidden güzel müstahzarlar çıkarmağa muvaffak olmuştur:

Fosfatin Necati : Bebeklere un .. Bu unla beslenen çocuğun sinirleri kuvvetli oluyor, vaktında yürüyor, söylüyor, kemik hastalığı olmuyor.

Necati şurubu : Muzaaf iyod ve fosfatlı kuvvet şurubu. Zayıf çocuklara, hastalıktan yeni kalkanlara çok iyidir.

Asipirol : Asit asetik salisiliktir. Gripte, Baş ağrılarında, sinir ağrılarında soğuk almada çok müessir bir ilaçtır.

Baryumin : Röntgen tatbikatı için istihzar edilmiştir.

Professeur BRUSCHETTINI AŞILARI - Genova

ANTIGONOCOCCIQUE

Had ve tali şekillerde müessir

ANTIPIOGENE POLIVALENT

Müvellidikih bütün afetlerde, Kızamık ve Gripten sonraki bronkopnömonilerde

CURATIF TYPHUS - PARATYPHUS - COLI

Bilhassa henüz intanın tavazu etmediği şekillerde gayet müessir ve müvellid olan aşılardan yerine kaim

VACCINS ANTITUBERCULEUX

1. Sero - Vaccin. 2. Vaccin curatif. 3. Vaccin Antipyogène
Antituberculeux

Mikropların iştirakâtına ve tesemmümedem tezahürlerine ve her hummaya karşı

4. Vaccin Preventif

Vekili: Pertev Arslan: Postane caddesi No. 4, İstanbul

**MÉDICATION ANTIANAPHYLACTIQUE
POLYVALENTE ET CHOLAGOGUE**

DRAJE

Et ve balık peptonu yu-
murta ve süt hülâsası

PEPTONES

de

VIANDE et de POISSON

EXTRAITS

des

ŒUF et de LAIT

CALCOLÉOL

HUILE de FOIE de MORUE
(Contrôlée Biologiquement)
CONCENTRÉE ET
SOLIDIFIÉE
VITAMINES A. B. D.
SELS de FER et de CALCIUM

Dr. Perraudin, Paris

CALCOLÉOL

DRAJE

ve

GRANÛLE

RACHITISME

**TROUBLES de CROISSANCE
SPASMOPHILIE, DEMINERALISATION
GASTRO - ENTÉRITES
AVITAMINOSSES**

5-10 draje yahut 3-5 kahve kaşığı granüle; çocuklara nisf

Vekili: Pertev Arslan, Yeni postane caddesi No. 4

ANDOKRISIN

(FOURNIER)

MUHTELİF UZUV HULASALARI

KAŞE : OVAİRE 0,10 ve 0,20

PLURIGLNDULAIRES (Masculin ve Feminin)

COMPRIME : OVAİRE

THYROÏDE

ORCHITINE

SURRENALE

HYPHOYSE

PLURIGLANDULARES

(Masculin ve Feminin)

AMPUL : OVAİRE

ORCHITINE

Buuların müsaadehi resmîyeleri Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti tarafından verilmiştir. Her Eczane ve Ecza depolarında bulunur.

BIOLACTYL

(FURNİYE)

En kuvvetli bir süt mayasıdır. Bağır-sakları temizler.

Yemekden evvel 3-4 komprime

BYLÉIL

(FURNİYE)

Safra hulasasıdır. Safra ifraz veya ifrazında bozukluk varsa izale eder.

Yemeklerden sonra 2 - 3 adet

OXYMENTHOL PERRAUDIN

LA

KYMOSSINE ROGIER

A BASE DE FERMENT LAB
& SUCRE DE LAIT PURIFIÉS

Vekili umumisi : Pertev Arslan, Yeni postane caddesi, No. 4

Kimozin (Rojiye)

Çocukların usreti hazmında, kay,iltihab midii meaide, çocuk ve kâhillerin süte karşı ademi tehammüllerinde

Miktar : 200 S.M³ inek sütüne bir ölçü kaşığı.

Numune ve Edebiyat için :

Vekili umumisi : Pertev Arslan, Yeni postane caddesi No. 4

VALIDOBROMINE

Sinir hastalıklarına karşı
rakibsis ilâç

Günde iki-dört komposto kaşığı

Ferkinol

Fer ve kınakına mevaddı müessiresini havidir. Muh-telif intanatın tevlit ettiği tali fakrüdmedler, habis fak-rüdmed, kloroanemi gibi kanda hemoglobinin tenakusile müterafık hadisatı maraziyyede, nefsiüdmed, ve kayüüdmed vekayyiinde kanı termin eden müştahi ve mukavvi bir devadır.

Büyüklere: Yemek aralarında günde iki çorba kaşığı
Küçükler: Günde iki kahve kaşığı.

Literatür ve nümune için İstanbul Maçka eczanesine müracaat

Arsenal

Arseniate de soude, Sulfate de strychnine, Glycero-ph. Soude dan mürekkep bir müstahzardır.

Bil'umum saf halleri, ezcümle Grip, Tifo, Zatülcenp, va Zatlürree gibi emrazı intaniyeyi takip eden nekahet devrelerinde, Nefsüddemle müterafık olmayan tederrünü reelerde, ağır diyabet vakalarında, Nevrasteni, İsteri Malarya, Kesirül'mefasil romatizmalarla, tenasüli ikti-darsızlık ve bir kısım emrazı cildiyede şayanı tavsiyedir.

Büyükler: Yemeklerden sonra günde 2—3 Kahve kaşığı.

Küçükler: 10—15 yaş arasında 1—2 Kahve kaşığı.

Literatür ve nümune için İstanbul Maçka eczanesine müracaat

